

Özet Olarak İbadet Hükümleri

Büyük Taklit Mercii Ayetullah Seyyid Ali Hüseyini Sistani Hazretlerinin Fetvalarına Mutabık Olarak
Hazırlanmıştır

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Yaratılmışların en hayırlısı olan Hz. Muhammed'e ve tertemiz Ehlibeytine salat-u selam olsun.

Elinizdeki risale, ibadetlerin hükümlerinden bir özet olup beş önemli ibadet (namaz, oruç, hac, zekât ve humus) hakkındaki genel hükümleri içermektedir. Ayrıca taharet, taklit, emr-i maruf ve nehy-i münker hakkında da özet bilgi sunmaktadır.

Bu risale büyük taklit mercii Ayetullah Sistani hazretlerinin fetvalarıyla mutabık olup onun mukallitlerinden bazılarının isteği üzerine hazırlanmıştır.

Yüce Allah'tan bu risalenin müminler için faydalı olmasını niyaz eder ve bizleri kendi rızasına muvaffak kılmasını dileriz.

Taklit Hükümleri

1. Mesele: Yüce İslam şeriatı vacipler ve haramlardan oluşan ameli konuları içerir. Her mükellef bu hükümlere uymak zorundadır ve yaptığı amelin bunlara uyduğundan emin olmalıdır. Bu da genellikle müçtehit olmayan kimse için aşağıdaki iki yoldan biri dışında mümkün değildir:

1- Taklit: Mükellef, amellerini taklit edilme salahiyetine sahip bir müçtehidin fetvalarına mutabık olacak şekilde yapmalıdır.

2- İhtiyat: Mükellef gerçek manada görevini yerine getirdiğine yakın edecek şekilde davranmalıdır. Mesela; namazda kamet getirmenin vacip olabileceği ihtimalini taşıdığı anda onu yerine getirmelidir. Aynı şekilde eğer sigaranın haram olabileceği ihtimalini taşıyorsa ve ihtiyat etmek istiyorsa onu terk etmelidir.

Bazı yerlerde ihtiyat bir ameli farklı şekillerde tekrar etmeyi gerektirebilir. Mesela; yolculuktaki kişi ihtiyat etmek istiyorsa bazı durumlarda öğlen namazını hem tam, hem de kısaltılmış şekilde kılmalıdır.

Şunu da hatırlatmakta fayda vardır: İhtiyatın ne şekilde yapılacağı ile ilgili yöntem ve metodoloji genel olarak geniş çapta bir fıkhi kültürü gerektirir ki İslam toplumundaki insanların çoğu bundan yoksundur. Bununla birlikte ihtiyat çoğu yerde meşakkatli ve hatta bazen imkânsızdır. Tüm bu sebeplerden dolayı "taklit" ile amel etmek, mükelleflerin çoğu için şer'i hükümlerini yerine getirebilmeleri açısından en iyi yöntemdir.

2. Mesele: Kızların mükellef olma çağı – ay takvimine göre – dokuz yaşını tamamlamış olmalarıdır. (Güneş takvimine göre takriben sekiz yıl, sekiz ay, yirmi güne tekabül eder.) Erkeklerde ergin olma yaşı, – ay takvimine göre – on beş yılı tamamlamış olmalarıdır. (Güneş takvimine göre takriben on dört yıl, yedi ay, on beş güne tekabül eder.) Fakat eğer erkek – ay takvimine göre – on beş yılı tamamlamadan önce dahi aşağıda zikredilen nişanelerden birine haiz olursa buluğa ermiş sayılır:

Birincisi: Karın altı ve avret yerinin üzerinde kaba kıllar çıkmışsa.

İkincisi: İster uykuda iken ister uyanıkken kendisinden meni çıkıyorsa.

Üçüncüsü: Yüzünde ve dudağının arkasında kaba kıllar çıkmışsa.

3. Mesele: Eğer bir müçtehitte aşağıda zikri geçen özellikler varsa taklit edilmeye liyakati olduğu anlaşılır:

1- Baliğ olmalıdır.

2- Akli yerinde olmalıdır.

3- Erkek olmalıdır.

4- Helalzade olmalıdır. Yani şer'i kurallara göre doğmuş olmalıdır, zina yoluyla değil.

5- Mümin olmalıdır. Mümin, on iki imamı takip eden Şia ekolünden olan kimseye denir.

6- Adil olmalıdır. Yani İslam'ın kuralları üzerinde istikamet göstermeli ve bunlardan sapmamış olmalıdır. Şeriatta kendisine vacip olan her şeyi yerine getirmeli ve haram kılınmış olan şeyleri de terk etmelidir.

7- Fikhi uzmanlıkla alakalı konularda sık olarak hata, unutkanlık ve gaflete düşmemelidir.

4. Mesele: Eğer yukarıda zikri geçen özellikleri taşıyan müçtehit birden fazla olursa ve onların fetvalarında ihtilaf olursa – ki nitekim birçok içtihadî konuda görüş farklılığı vardır – burada birkaç durumla karşılaşmak mümkündür ki en önemlileri şunlardır:

Birinci Durum: Mükellef için müçtehitlerden birinin en bilgili olduğu sabitlik kazanmıştır. Burada onu taklit etmesi gerekir.

İkinci Durum: Mükellef için – mesela – iki müçtehidin diğerlerine nazaran daha bilgili olduğu sabit olmuştur. Fakat bu ikisi ilmi açıdan eşit seviyededir veya hangisinin diğerine nazaran daha bilgili olduğunu bilmiyor. Bu durumda mükellef için söz konusu iki müçtehitte birinin diğerine nazaran daha takvalı olduğu sabitlik kazanmışsa – bu, onun fetva verme konusunda daha ihtiyatlı davrandığının ve şer'i hükmü elde etmek için daha fazla çaba sarf ettiğinin göstergesi sayılacağından – mükellefin ona taklit etmesi vacip olur. Eğer bu konu (ikisinden birinin daha takvalı olduğu) mükellef için sabit olmamışsa onlardan istediği birinin fetvasına

göre amel edebilir. Fakat ilmihal risalesinde geniş olarak açıklanan bazı durumlar bundan müstesnadır.

Üçüncü Durum: Mükellef için müçtehitlerden birinin diğerlerinden daha bilgili olduğu sabit olmuştur. Fakat onu teşhis edemiyor. Bu durumda mükellef en bilgili müçtehidin aralarından olduğuna yakın ettiği müçtehitlerin fetvaları arasında ihtiyata göre amel etmelidir. Elbette bunun da bazı istisnaları vardır ki ilmihal risalesinde açıklanmıştır.

5. Mesele: Bir müçtehidin en bilgili olduğu aşağıda zikredilen iki yolla sabit olur:

1- Bu konularda yeterli ölçüde uzmanlığı olan güvenilir bir kişi, onun daha bilgili olduğuna şahitlik eder. Mesela kifayetli ve işin uzmanı olan müçtehitlerin veya içtihadı yakın düzeyde ilmi kapasitesi olan kişilerin bu konudaki şahitliği yeterlidir.

Elbette onların şahitliği bir şartla kabul edilebilir: Karşılarında aynı nitelikteki insanların aykırı şahitlikleri (söz konusu müçtehidin daha bilgili olmadığı veya başka bir müçtehidin daha bilgili olduğuna dair şahitlikleri) olmamalıdır. Çünkü muhalif şahitlik tearuza/çelişkiye yol açar. Bu durumda konu hakkında daha uzman ve kifayetli kişilerin sözü mukaddemdir.

2- Mükellef, akıl sahipleri nezdinde kabûle şayan bir yolla bir müçtehidin daha bilgili olduğu bilgisi veya itminanına ulaşabilir. Mesela onun ilim ve fazilet erbabı nezdinde daha bilgili olduğu yayılmıştır. Ya da mükellefin kendisi – eğer yeterli düzeyde uzmanlığı varsa – müçtehidin ilmi düzeyini sınavarak onun en bilgili müçtehit olduğu kanaatine ulaşabilir.

6. Mesele: Daha bilgili olduğuna inandığı için bir müçtehide belli süre taklit etmiş olan bir mükellef için, bir müddet sonra başka bir müçtehidin daha bilgili olduğu sabit olursa ikinci müçtehide taklit etmesi gerekir.

7. Mesele: Mükellefin taklit ettiği müçtehit vefat ederse ve o, hayatta olan müçtehitlerin hepsinden daha bilgili ise mükellefe, ona taklitte baki kalması vacip olur. İster daha önce onun fetvaların amel etmiş olsun, ister etmemiş olsun veya bu fetvaları öğrenmiş olsun ya da olmasın, fark etmez.

Eğer hayatta olan müçtehit belli bir zaman sonra vefat etmiş müçtehitinden daha bilgili duruma gelirse, mükellefin taklidini hayatta olan müçtehide çevirmesi gerekir. Çünkü taklidin sıhhati daha bilgili olanı tercih etme eksenine bağlıdır.

8. Mesele: Bütün müçtehitlerden daha bilgili olsa bile taklitte, ölen bir müçtehitle başlamak caiz değildir. Yani taklide yeni başlayan kimsenin hayatta olan bir müçtehidini taklit etmesi gerekir.

9. Mesele: Eğer daha bilgili olan müçtehidin belirli bir meselede fetvası yoksa veya mükellef ihtiyaç duyduğunda o meselede onun görüşünü elde edemezse o meselde bilgi mertebesindeki üstünlüğü riayet ederek başka bir müçtehide müracaat etmesi caizdir.

10. Mesele: Bu risalede “ihtiyatı vacip” ifadesiyle verilmiş fetvalarda bilgi mertebesindeki üstünlüğü riayet ederek başka bir müçtehidin fetvasına müracaat edilmesi caizdir.

Elbette şunu belirtmeden geçmeyelim: “İhtiyatı vacip” ifadesi bu risalede muhtelif tabirlerle zikredilmiştir:

1- Bazen açıkça belirtilmiştir. Mesela; “ihtiyatı vacip olarak ayağa meshi eklem yerine kadar devam ettirmek gerekir.” Bazen de açık şekilde ifade edilmemiş ve “sakıncalıdır” denilmiştir. Mesela şöyle denmiştir: “Eğer yüzü aşağıdan veya ortadan yıkamaya başlarsa abdesti sakıncalıdır.”

2- Bazen fetva veya hüküm “ihtiyat gereği” şeklinde ifade edilmiştir. Mesela; “öğlen namazından sonra yolculuk yapan kimsenin – ihtiyat gereği – orucunu tamamlaması gerekir.”

3- Bazen de bir meselede hüküm veya fetva belirtilmeksizin sadece “ihtiyat” kavramı zikredilmiştir. Mesela; “eğer köpek bir tabağı yalamışsa ihtiyat; öncelikle o tabağın toprakla sürtülmesi ve daha sonra üç defa suyla yıkanmasıdır.”

Taharet Hükümleri

Mukaddes İslam şeriatı, taharet ve temizliğe özel bir önem vermiştir. Temizliğin sadece fıkıh literatüründe “habesten taharet” diye adlandırılan belli necasetlerden temizlenme yönüyle yetinmemiş; insanın manevi taharetini de dikkate almıştır. Zira insan bazı durumlarda nefsin zulmet ve karanlığının etkisi altında kalabilmektedir. Bu durumda iken Rabbine tam manada teveccüh edip yönelememektedir. Fıkıh literatüründe bu duruma “hades” denir. Hades, büyük ve küçük olmak üzere iki kısma ayrılır. Bunlardan her birini giderecek farklı sebepler vardır. Küçük hadesi gideren sebebe abdest, büyük hadesi gideren sebebe ise gusül denir. İnsan için ortaya çıkan bazı özel durumlarda “teyemmmüm” bu ikisinin alternatifi olabilmektedir.

Manevi yönün önemine binaen mukaddes İslam şeriatı bazı durum ve zamanlarda mükellefi, kendisinden bir hades çıkmadığı halde gusül almaya teşvik etmiştir. Bunlara müstahap gusüller denilmiştir. Cuma guslü ve Ramazan ayında kadir gecelerinin guslü, bu gusüllerdendir.

Bu açıklamalardan sonra iki bölümde taharet hükümlerini beyan edeceğiz:

Birinci Bölüm: Hadesten Taharet

1- Abdest

11. Mesele: Abdest altı bölümden oluşur:

Birincisi: Yüzü yıkamaktır. Onun ölçüsü uzunlamasına alnın yukarısı ve başın ön kısmındaki saçların çıktığı yerden çenenin sonuna kadardır. Enine ise orta parmakla başparmağın

arasında kalan bölüm (yani yüz, açık elle yıkadığında orta parmakla başparmağın arasında bulunan bölümü) yıkanmalıdır.

12. Mesele: İhtiyatı vacip olarak yüzü yukarıdan aşağıya doğru yıkamalıdır. Eğer yüzü yıkamaya aşağıdan veya ortadan başlarsa sakıncalıdır. Elbette yüzü yıkarken aşırı derece dikkate de gerek yoktur. Sadece yüzüne suyu yukarıdan dökmeli, sonra da onu eğik bir çizgi gibi yüzün iki tarafına doğru akıtmalıdır.

13. Mesele: Yüze suyu ulaştırması abdest kastıyla olmalıdır. Burada suyun hangi yöntemle yüzüne ulaştırıldığı fark etmez. İster avcuna aldığı suyu yüzüne döküp eliyle onu yüzünün tüm bölümlerine ulaştıracak şekilde sürsün; isterse yüzünü musluğun altına tutmak suretiyle suyu yüzünün yukarisından aşağısına doğru akıtsın veya yüzünü havuz veya benzeri su birikintisine yukarıdan aşağıya doğru yıkamayı riayet edecek şekilde soksun, fark etmez.

14. Mesele: Suyun hiçbir engele takılmadan yüzün yıkanması gereken bölümüne ulaşması vaciptir. Elbette yüzünde yara, irin ve kırıklık olduğu için onun üzerini sargı vb. bir şeyle kapatmış olan (cebire sahibi) kimse bu hükümden istisna edilmiştir. Bu durumdaki kişinin, yüzünden üzeri kapatılmış olan bölüme vardığında cebire (sargı vb.) üzerine elinin ıslaklığını çekmesi yeterlidir. Cebireyi kaldırmak zarar veya fazla meşakkate yol açacaksa kaldırılması gerekmez.

İkincisi: Sağ eli yıkamaktır. Onun ölçüsü, dirsekten başlayıp parmak uçlarına kadar olan bölümdür.

15. Mesele: Yıkamaya dirsekten başlamalı ve parmak uçlarında da sonlandırmalıdır. Dolayısıyla parmaklardan veya elin ortasından başlayıp dirseğe doğru yıkamak caiz değildir.

16. Mesele: Suyun ele ulaştırılması abdest kastıyla olmalı ve yüzü yıkamada beyan edilen yöntemlerden biriyle gerçekleştirilmelidir. Aynı şekilde su hiçbir engele takılmadan elin derisine ulaşmalıdır. Dolayısıyla süslenmek için tırnağına oje sürmüş kadın, çalışmasında yağ kullanan işçi, eline boya bulaşmış olan boyacı vb. kimseler abdest esnasında suyun ellerine ulaşmasını önleyecek bir engelin bulunmadığına dair itminan sağlamalıdır. Elbette sağ eli üzerinde cebire bulunan kimse yüzün yıkanmasında beyan edildiği gibi bu hükümden istisna edilmiştir.

Üçüncüsü: Sol eli yıkamaktır. Sağ elin yıkanmasında beyan edilenler onun için de geçerlidir.

Dördüncüsü: Başın ön kısmının mesh edilmesidir. Onun haddi, başın en üst noktasından alnın üstüne kadar olan bölümdür. Bu alana kapalı üç parmak miktarında mesh etmek iyi olmakla birlikte tek parmakla mesh edilmesi de yeterlidir.

17. Mesele: Meshin başın derisi üzerine olması vacip değildir. Aksine saçın çıktığı yerdeki saç üzerine mesh edilebilir. Elbette bu, saçın uzunluğunun alnın önüne ve yüze dökülecek ölçüde olmaması şartıyla geçerlidir.

18. Mesele: Meshin elde kalan ıslaklıkla olması vaciptir. Sağ elin içindeki ıslaklıkla olması daha iyidir. Abdest alan kimsenin havanın sıcaklığı veya başka bir sebeple elleri kurumuşsa sakalındaki ıslaklıktan alıp başına mesh edebilir. Fakat yeni bir su alıp mesh etmesi caiz değildir. Ancak mesh için gerekli olan ıslaklığı - abdesti tekrarlamasına rağmen - tutamaması halinde yeni bir su alıp mesh edebilir.

19. Mesele: Eğer mesh eden uzuvla mesh edilen uzuv arasında – çok ince olup rutubetin mesh mahalline ulaşmasını önlemese bile - bir engel olursa mesh sahih olmaz. Cebire sahibi olan kimse bu hükümden istisna edilmiştir. Onun cebire üzerine mesh etmesi yeterlidir.

Beşincisi: Sağ ayağın üzerine mesh etmektir. Onun vacip miktarı uzunlamasına parmak uçlarından ayak üzerindeki çıkıntıya kadar olan yerdir. Hatta ihtiyatı vacip olarak meshi bacakla ayak arasındaki eklem yerine (mafsala) kadar uzatmak gerekir. Enine ise mesh denilecek miktarda olması yeterlidir, hatta bir parmağın genişliği kadar olsa da yeterlidir.

20. Mesele: Ayak üzerine mesh, başın mesh edilmesinde beyan edildiği gibi elde kalan ıslaklıkla yapılmalıdır. Sağ elle yapılması daha iyidir; gerçi sol elle de mesh etmesi caizdir.

21. Mesele: Eğer mesh eden uzuvla mesh edilen uzuv arasında bir engel olursa mesh sahih olmaz. Fakat o engel cebire olursa, başın meshinde beyan edildiği gibi onun üzerine mesh edilebilir.

Altıncısı: Sol ayak üzerine mesh etmektir. Sağ ayağın meshinde beyan edildiği gibi yapılır. Sol elle yapılması daha iyidir. Gerçi sağ elle de yapılması caizdir.

22. Mesele: Abdestin birkaç şartı vardır:

1- Niyet etmelidir. Yani onun abdest almadaki gayesi, Yüce Allah'ın emrine itaat olmalıdır.

2- Abdest suyu pak olmalıdır. Dolayısıyla necis olan bir suyla abdest sahih değildir.

3- Abdest suyu mubah olmalıdır. Gasp edilmiş bir suyla alınan abdest sahih değildir.

4- Abdest suyu mutlak (saf) su olmalıdır. Dolayısıyla gülsuyu gibi muzaf suyla abdest sahih değildir.

5- Abdest uzuvları pak olmalıdır. Yani abdest uzuvlarından her biri yıkama veya mesh esnasında pak olmalıdır.

6- Suyu kullanmanın şer'i bir engeli olmamalıdır. Aksi halde ileride açıklanacağı gibi teyemmüm vacip olur.

7- Tertip riayet edilmelidir. Yani abdeste yüzü yıkayarak başlamalı; sırasıyla sağ eli ve sol eli yıkamalı, sonra başı mesh etmeli, ardından iki ayağa mesh etmelidir. İhtiyatı lazım olarak sol ayağı sağ ayaktan önce mesh etmemelidir. Gerçi iki ayağı aynı anda mesh etmesi caizdir.

8- Örf açısından abdestin işleri art arda yapılmalıdır. Abdestte bir işin bitişi ile diğer işin başlangıcı arasında çok az zaman fasılası olmasında sakınca yoktur. Eğer suyun bitmesi veya unutkanlık gibi bir durum ortaya çıkarsa önceki uzuv kurumdan sonraki uzvun yıkanması veya mesh edilmesi yeterlidir.

9- Abdest alan kimse abdest işlerini tek başına yapmalıdır. Fakat mecburi durumda yapmaktan aciz kaldığı işlerde başka bir kişiden yardım alabilir. Bu durumda kendi eliyle mesh etmelidir. Eğer sakatlık gibi bir özür sebebiyle bunu yapamazsa kendisine yardım eden kişi, onun elindeki ıslaklığı alarak onunla mesh edebilir.

23. Mesele: Abdesti bozan şeyler şunlardır:

1- İdrarın çıkması

2- Gait/dışkı çıkması

3- Makattan mide gazının çıkması

4- İnsanın duyu organlarına baskın gelen uyku; yani onun gözünün kapanmasına, kulağının duymamasına ve herhangi bir şeyi algılayamamasına yol açan uyku. Delilik ve baygınlık gibi aklın ortadan kalkmasına yol açan durumlar da uyku hükmündedir.

5- Kadının istihaze kanı görmesi ki ileride açıklanacaktır.

6- Cünüp olmak. Gerçi cünüp olan kişiye sadece gusül almak vacip olur ki onun hükümleri de ileride açıklanacak.

24. Mesele: Abdestin idrar, gait ve mide gazıyla batıl olması hükmünden bir yer istisna edilmiştir. Eğer bunların çıkışı bir hastalıktan dolayı olur da hasta kimse bunların çıkışını önleyemezse ona "daim'ul-hades" denir. Eğer bunlar, hastanın abdest aldıktan sonra namazın bir bölümünü kılmasına mühlet vermeyecek ölçüde sürekli ve peyderpey ondan çıkıyorsa; abdest almalı ve namaz kılmalıdır, namaz esnasında hastalık sebebiyle kendisinden çıkan şeye itina etmemelidir. Bu kişi, kendisinden başka bir hades çıkmadıkça taharetinde bakidir.

25. Mesele: Namaz için ve küçük hadesten taharetin şart olduğu her ibadet için abdest almak vaciptir. Abdesti olmayan bir kimsenin vücudunun herhangi bir yerini Kur'an hattına temas ettirmesi caiz değildir. Hatta ihtiyatı lazım gereği vücudunun bir yerini "Allah" ismine ve Yüce Allah'a özel olan sıfatlara dokundurmalıdır.

2- Gusül

26. Mesele: Gusül irtimasi ve tertibi olmak üzere iki şekilde alınır.

İrtimasi gusülde bedenün tümünün bir defada suya daldırılması yeterlidir. Fakat tertibi gusülde önce baş ve boyun, sonra bedenün sağ tarafı ve ardından sol tarafı yıkanmalıdır.

Elbette – ileride gelecek olan meyyit guslü dışında – gusüllerin çoğunda baş ile boyunu yıkadıktan sonra bedenın diğer uzuvlarını bir defada veya sağ ile sol arasında tertibi riayet etmeksizin tedrici olarak yıkamak caizdir.

Şunu da hatırlatmakta yarar var: Eğer duş ile gusül alıyorsa ihtiyatı vacip olarak başı yıkamadan önce ve aynı şekilde bedeni yıkamadan önce birkaç saniye duşun altından çıkmalı ve ardından o uzvun guslüne başlamalıdır.

27. Mesele: Guslün sahih olma şartları daha önce abdestin sahih olma şartlarında beyan edilen hususlardır. Bunlar: Niyetin yanı sıra suyun mutlak, pak ve mubah olması, beden uzuvlarının pak olması ve guslü – imkân dâhilinde – direkt olarak kendisinin yapması, suyu kullanmak için hastalık gibi şer'i bir mazeretin engel olmamasıdır. Gusül iki hususta abdestten farklıdır:

Birincisi: Gusülde baş ve boyunun ya da bedenın yukarıdan aşağı doğru yıkanması lazım değildir.

İkincisi: Muvalatı riayet şart değildir. Yani abdestte olduğu gibi gusüldeki işlerin art arda yapılması şart değildir. Binaenaleyh insan önce baş ve boynunu yıkayıp bir süre – hatta uzun bir süre – sonra bedenının diğer uzuvlarını yıkayabilir.

28. Mesele: Cebire guslü de (meyyit guslü hariç) cebire abdesti gibidir. Sadece şu fark vardır: Cebire guslünde üzeri kapatılmış olan bölgede yara veya irin varsa mükellef gusül yapıp cebire üzerine mesh etmekle teyemmümü seçmek arasında seçim yapma hakkına sahiptir. Fakat eğer cebire kırık üzerinde ise bu durumda vazifesi gusül almak ve cebire üzerine mesh etmektir.

29. Mesele: Guslün vacip olmasına neden olan sebepler şunlardır:

a) Cenabet, b) Hayız, c) Nifas, d) İstihaze, e) Ölüm, f) Ölüye dokunma

a) Cenabet

30. Mesele: Cenabet iki şekilde gerçekleşir:

Birincisi: Meni çıkması; ister cinsel ilişki ile olsun, ister uyurken olsun veya başka şekilde olsun, fark etmez. Meni; yapışkan ve yoğun bir sıvıdır; bazen sarıya veya yeşile çalan süt renkli özelliği olan bu sıvının mayalanmış hamura benzer bir kokusu vardır. Genellikle cinsel zevkin zirvesinde sıçrayarak çıkar ve çıkışının ardından bedenın gevşemesine yol açar.

Eğer birinden bir sıvı çıkar ve bunun meni olup olmadığına şak ederse; eğer zikri geçen üç özelliğe (şehvetle çıkması, sıçrayarak çıkması ve bedenın gevşemesi) sahipse onun meni olduğuna hükmedilir. Eğer bu özelliklerden birini taşımazsa meni değildir. Fakat hasta birinde sadece şehvetle çıkması, meni olduğuna hükmedilmesi için yeterlidir.

Buraya kadar söylenenler erkeğin menisi ile ilgili idi. Kadın konusuna gelince; cinsel zevkin zirvesine ulaştığında onun vajinasından çıkan sıvı erkekteki meni hükmündedir. İster uykuda çıkmış olsun ister uyanık olduğunda, fark etmez.

İkincisi: Eğer erkeğin cinsel aletinden sünnet yerine kadar olan bölümü kadının vajinasına veya anüsüne girecek olursa, bu cinsel ilişki neticesinde, meni gelmese dahi hem erkek hem de kadın cünüp olur.

31. Mesele: Namaz gibi büyük hadesten taharetin şart olduğu amelleri yerine getirmek için cenabet guslü lazımdır. Cünüp olan kimseye birkaç şey haramdır:

1- Bedeninden bir yeri Kur'an hattına dokundurması

2- Bedeninden bir yeri "Allah" lafzına dokundurması ve – ihtiyatı vacip olarak – "yaratana" gibi Allah'a has olan isim ve sıfatlara temas etmesi

3- Vacip secde ayetlerini okuması; Secde suresinin on beşinci ayeti, Fussilet suresinin otuz yedinci ayeti, Necm suresinin altmış ikinci ayeti ve Alak suresinin on dokuzuncu ayeti.

4- Camiye girmesi veya orada durması ya da oradan bir şey alması veyahut oraya bir şey bırakması. Hatta ihtiyatı vacip gereği oradan geçerken veya dışarıda durduğu halde camiye bir şey bırakmamalıdır.

Elbette cünüp olan kişi camiden geçebilir. Şöyle ki caminin bir kapısından girip diğer kapısından çıkabilir. Ancak Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi bundan istisnadır. Onlardan geçmek cünüp olan kişiye haramdır. Masumların kabirleri ve imamların haremeleri, bu hükümde diğer camilerin hükmünü taşır.

b) Hayız

32. Mesele: Hayız, kadınların görmeye alıştıkları ve çok iyi tanıdıkları kandır. Genellikle düzenli olarak her ay kadınlardan bu kan çıkar. Bu kan, kırmızı veya siyaha çalan kırmızı renge sahiptir; çıktığında sıcak, basınçlı ve yakıcı olur. Kendisinden bu kan çıkan kadına hayız denir.

33. Mesele: Hayız kanı kameri yıla göre dokuz yaşını tamamlamış [şemsi yıla göre takriben sekiz yıl, sekiz ay ve yirmi günü tamamlamış] olan kızlardan çıkar. Kameri yıla göre altmış yaşını [şemsi yıla takriben elli sekiz yıl ve seksen günü] tamamlayınca da kesilir. Dolayısıyla dokuz yaşını tamamlamadan önce görülen kan hayız değildir. Aynı şekilde altmış yaşından sonra gördüğü kan hayız hükmünü taşımaz.

34. Mesele: Hayız kanının görüleceği müddet – birleştirilerek de olsa – en az üç gündür. En fazla görüleceği süre ise on gündür. İlk üç günde ve bunlar arasındaki gecelerde kan art arda gelmelidir. Dolayısıyla eğer kan, üçüncü günden önce kesilirse hayız hükmü taşımaz.

35. Mesele: Hayız kadın iki kısımdır:

Birincisi: Adet sahibi kadındır. Yani onun hayız dönemi düzenlidir.

İkincisi: Adeti olmayan kadındır.

Adet sahibi kadın da üç kısımdır:

- 1- Belli vakit ve sayıda adet gören kadın
- 2- Belli sayıda adet gören kadın
- 3- Belli vakitte adet gören kadın

Adeti olmayan kadın da üç kısımdır:

- 1- İlk kez adet gören kadın
- 2- Kendisine adet edinmemiş kadın
- 3- Adetini unutan kadın

Hayız kadınla ilgili hükümlerle aşına olmak için ilmihal kitabına müracaat edebilirsiniz.

36. Mesele: Hayız kadının namaz kılması, oruç tutması ve tavaf yapması sahih değildir. Ramazan ayında hayızlı iken tutamadığı oruçları daha sonra kaza etmelidir. Fakat hayızlı iken kılamadığı namazların kazası vacip değildir.

Hayız halindeki bir kadını boşamak (istisna edilen yerler dışında) geçersizdir. Hayız kanı gördüğü sırada kocasının vajinadan onunla ilişkiye girmesi caiz değildir. 31. meselede belirttiğimiz cünüp olan kimseye haram olan işlerin tümü hayızlı kadına da haramdır.

37. Mesele: Hayızlı kadının, hayız kanı kesildikten sonra namaz gibi büyük hadesten taharetin şart olduğu ameller için **hayız guslü** alması gerekir.

c) Nifas

38. Mesele: Nifas, kadının doğum anında veya doğum yaptıktan sonra doğum sebebiyle gördüğü kandır. Bu kanı gören kadına nufesa denir. Nifas kanının en az haddi yoktur; yani sadece bir anlık olabilir. Nifasın en fazla görülebileceği süre ise on gündür. Dolayısıyla eğer on günden fazla kan görürse ve onun adet günlerinin sayısı belli ise; mesela beş gün ise, adeti sayısında olan miktarı nifas kanı olarak saymalı ve geri kalanının istihaze kanı olduğuna karar vermelidir.

Eğer hayızda belli bir adeti yoksa on gün içinde gördüğü kanı nifas saymalı ve daha sonrasında gördüğü kanın istihaze olduğuna karar vermelidir.

39. Mesele: Nifas kanı görmüş olan kadına vacip ve haram olan şeyler hayızlı kadın hakkındaki hususlardır. Sadece şu fark vardır ki; nufesa kadının vacip secdesi olan ayetleri

okuması, Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'den geçmesi, diğer camilere girmesi ve onlara bir şey bırakmasının haram oluşu ihtiyatı vaciptir.

40. Mesele: Nifas olan kadın, nifas kanından temizlendikten sonra namaz gibi büyük hadesten taharetin şart olduğu ameller için **nifas guslü** alması gerekir.

d) İstihaze

41. Mesele: İstihaze, kadınların gördüğü bir kandır. Bu, hayız veya nifas ya da yara veyahut çıban sebebiyle görülen bir kan değildir. İstihaze kanı – hayız kanının aksine – genellikle sarı renkli ve incedir. Sıcak ve yakıcı değildir. Bu kanı gördüğünde kadına “müstehaze” denir.

42. Mesele: İstihaze üç kısımdır:

1- Çok istihaze: Kan, mahalle konulmuş olan pamuğu tamamen kapsar ve pamuğun diğer tarafına geçerek pede bulaşır.

2- Orta istihaze: Kan, pamuğu kapsamış ama pamuğun diğer tarafından çıkmamış ve pede bulaşmamıştır.

3- Az istihaze: Kan, sadece pamuğun üzerinde kalmış ve az olduğu için onun içine dalmamıştır.

43. Mesele: Çok istihaze gören kadın üç gusül almalıdır: Bir gusül sabah namazı için, bir gusül –art arda kılması şartıyla – öğlen ve ikindi namazları için ve bir gusül de –art arda kılması şartıyla – akşam ve yatsı namazları için almalıdır. Eğer bu namazları birbirinden ayırarak kılacak olursa her namaz için ayrı bir gusül almalıdır.

44. Mesele: Orta istihaze gören bir kadın her namaz için bir abdest almalıdır. İhtiyatı vacip olarak da her gün tüm abdestlerden önce bir gusül almalıdır.

45. Mesele: Az istihaze gören bir kadın vacip veya müsthap olan her namaz için bir abdest almalıdır.

46. Mesele: Müstehaze kadın, kanı kesildikten sonra namaz için taharet almalıdır. Eğer istihazesi az veya orta düzeyde ise tahareti abdestledir ve eğer istihazesi çoksa gusül almalıdır.

Müstehaze kadının taharet (abdest veya gusül) almadan önce bedeninin bir yerini Kur'an hattına dokundurması caiz değildir. Taharet aldıktan sonra bu caiz olur ama namazı tamamlanıncaya kadar geçerlidir.

Hayız kadın için zikredilen diğer hükümler müstehaze kadın için geçerli değildir. Dolayısıyla kocasıyla ilişkiye girmesi caizdir; camilere girebilir, oralarda durabilir veya bir şey bırakabilir. Aynı şekilde vacip secdesi olan ayetleri de okuyabilir.

e) Ölüm

47. Mesele: Müslüman olan ve Müslüman hükmündeki kimsenin ölüsüne gusül verilmesi vaciptir. Hatta Müslümanın düşük olan dört kameri ayını tamamlamış çocuğuna da gusül verilmelidir. İhtiyatı vacip olarak dört kameri ayından az olsa da ona **cenaze guslü** verilmelidir.

Cenaze guslü şu şekilde verilir: Ölü'nün bedenine sırasıyla; sidir karışımı suyla, kâfur karışımı suyla ve halis suyla gusül verilir.

Meselenin detayları ile ilgili daha geniş bilgi için ilmihal kitabına müracaat edebilirsiniz.

f) Ölüye Dokunma/Messi Meyyit

48. Mesele: Eğer birisi ölen bir insanın bedenine [soğuduktan sonra ve guslü tamamlanmadan önce] dokunacak olursa; yani bedeninin bir yerini onun bedenine değdirirse “**messi meyyit guslü**” almalıdır. Burada ölen kimsenin Müslüman veya kâfir olması arasında hiçbir fark yoktur. Aynı şekilde ıslak veya kuru iken dokunma arasında da fark yoktur.

Bu gusül, küçük hadesten taharetin şart olduğu namaz ve Kur'an hattına dokunmak gibi işler için vaciptir. Fakat camilere girmek veya camilerde durmak, vacip secde ayetlerini okumak için bu guslü yerine getirmek lazım değildir.

Müstehap Gusüller

Giriş bölümünde de ifade ettiğimiz gibi esasen müstehap gusüller büyük veya küçük bir hadesi gidermek için değildir. Aksine bu gusüllerin rolü sadece insanı bazı ibadetleri daha iyi şekilde yapmaya hazırlamaktır. Mesela ihram guslü veya Mekke, Medine gibi kutsal mekânlara girmek için alınan gusül. Bazen de bir gusül, muayyen bir zamanın faziletinden ve beğenilmiş oluşundan dolayı müstehap olabilmektedir. Cuma gününün guslü ve mübarek Ramazan ayındaki kadir gecelerinin guslü bu kabildendir.

Şunu belirtmek gerekir ki: [müstehaplığı sabit olan] müstehap gusüller abdestin yerine geçer. Aynı şekilde kendisinden büyük hades çıkmış olan kimse namaz gibi taharetin şart olduğu işlerde müstehap gusülle yetinebilir ve başka bir gusül almasına gerek yoktur.

3- Teyemmüm

49. Mesele: Yedi yerde gusül veya abdest yerine teyemmüm almak sahihtir:

1- Mükellef, abdest veya gusül vazifesini yerine getirmek için yeterli suya sahip olmadığında

2- Su vardır ama mükellefin ona ulaşması mümkün değil. Ya ihtiyarlık ve felç olma gibi sebeplerden dolayı suya ulaşamıyor veya suya ulaşması haram bir işi yapmasını gerektiriyor. Mesela mubah su gasp edilmiş bir kaptadır ve abdest alırken o kabı kullanması gerekmektedir.

3- Mükellef suyu abdest veya gusül için kullandığında kendisi veya kendisine bağlı ve yaşamı kendisi için önemli olan birinin susuz kalmasından endişe ederse. Bu, suyun hem içmek hem de taharet için yeterli olmadığı yerde geçerlidir.

4- Eğer vakit dar olursa; şöyle ki abdest veya gusül almak vaktinde kılınacak tam bir namaz için yetersiz olursa teyemmüm etmelidir.

5- Abdest veya gusül için su elde etmek veya onu kullanmak genellikle tahammül edilemeyecek ölçüde bir zorluk ve meşakkate sebep olursa teyemmüm etmelidir.

6- Abdest veya gusül için suyu kullanması, önemi bunlardan daha az olmayan başka bir vaciple çatışırsa; mesela bedeni veya elbisesi necis olmuştur ve az miktarda suya sahiptir. Eğer bu suyu abdest veya gusül için kullanırsa bedeni veya elbisesindeki necaseti giderecek başka su yoktur. Burada yapması gereken şey, mevcut olan suyla bedeni veya elbisesindeki necaseti temizlemek, abdest veya gusül yerine de teyemmüm almaktır.

7- Eğer abdest veya gusül almakla suyun kendisine zarar vereceğinden korkuyorsa; mesela su kullanması onda bir hastalığın çıkmasına yol açacaksa veya hastalığının uzamasına sebep olacaksa ya da hastalığını daha şiddetli bir hale getirecekse ve tedavi sürecini zorlaştıracaksa teyemmüm etmelidir.

50. Mesele: Yer denilen her şeyin üzerine teyemmüm etmek sahihtir. Toprak, çakıl, taş ve diğer şeylerin üzerine teyemmüm yapılabilir. Elbette teyemmüm edilen şeyden bir miktarı ele yapışmalıdır. Binaenaleyh üzerinde toz bulunmayan saf taş üzerine teyemmüm etmek ihtiyatı lazım olarak sahih değildir.

51. Mesele: Teyemmüm için aşağıdaki işleri yapmak gerekir:

1- İki elin içini birlikte yere (üzerine teyemmüm sahih olan şeye) vurmak veya bırakmak; farz ihtiyata göre, iki elin içini aynı anda topırağa vurmalıdır.

2- İki elin içini alnın tamamına, saçın çıktığı yerden kaşlara ve burnun üst kısmına kadar çekmek. Farz ihtiyat gereği eller, alnın iki tarafına da çekilmelidir.

3- Sol elin iç tarafını sağ elin üstünün [bilekten parmak uçlarına kadar] tamamına çekmek.

4- Sağ elin iç tarafını sol elin üstünün [bilekten parmak uçlarına kadar] tamamına çekmek.

52. Mesele: Teyemmümün şartları şunlardan ibarettir:

1- Teyemmüm eden kişi 49. meselede belirtildiği gibi gusül veya abdest almak konusunda mazeretli olmalıdır.

2- Yüce Allah'a itaat niyeti ile teyemmüm etmelidir.

3- Teyemmüm ettiği şey pak ve mubah olmalıdır, teyemmümüm sahih olmadığı başka bir şeyle – ağaç talaşı gibi – karışmamış olmalıdır.

4- Alını mesh etmek ihtiyatı vacip gereği yukarıdan aşağı doğru olmalıdır.

5- Mükellef, vaktin sonuna kadar su kullanma konusundaki mazeretin bertaraf olacağından ümidini kesmiş olmalıdır. Bu, onun namaz veya muayyen zamanı olan herhangi bir vacibi yerine getirmek istemesi durumundadır.

6- İmkân dâhilinde teyemmüm işlerini mükellefin kendisi yapmalıdır.

7- Teyemmüm işlerini art arda yapmalı; onlar arasında “peş peşe yapmadı” denilecek ölçüde fasıla vermemelidir.

8- Mesh eden uzuvla (iki elin içi) mesh edilen uzuv (alın ve iki elin üstü) engel olmamalıdır.

9- Alını sağ elden önce ve sağ eli de sol elden önce mesh etmelidir.

53. Mesele: Bir mazeretten dolayı teyemmüm ile namaz kılan kimsenin özrü namaz vakti çıkmadan önce veya çıktıktan sonra bertaraf olursa, namazı tekrar kılmasına gerek yoktur.

54. Mesele: Eğer birinden (cenabet gibi) büyük bir hades meydana gelir ve mazereti sebebiyle teyemmüm ederse; sonra ondan küçük bir hades çıktığında gusül yerine almış olduğu teyemmümü batıl etmez. Dolayısıyla imkânı varsa abdest almalı ve eğer mümkün değilse abdest yerine teyemmüm etmelidir.

İkinci Bölüm: Habesten Taharet

55. Mesele: Necasetler on şeydir:

1 ve 2- İnsanın ve eti haram olup sıçrayan kana sahip hayvanların **idrar ve dışkısı**. Yani damarı kesildiğinde kanı sıçrayarak çıkan ve eti haram olan hayvanların idrar ve dışkısı necistir. Aynı şekilde ihtiyatı vacip gereği sıçrayan kanı olmayan ve eti necis olan hayvanın da idrarı necistir. Elbette kuşların [eti haram olanların dahi] dışkıları paktır.

3- İnsan ve sıçrayan kanı olan hayvanların murdarı. Aynı şekilde hayatta iken onların bedenlerinden ayrılmış parçalar.

4- İnsan ve sıçrayan kanı olan her hayvanın – ihtiyatı vacip gereği eti helal olsa bile – menisi.

5- İnsan ve sıçrayan kanı olan her hayvanın bedeninden çıkan kan.

6 ve 7 – Köpek ve karada yaşayan domuz.

8- Şarap ve ihtiyatı vacip gereği arpa suyu da ona eklenebilir.

9- Kâfir (Hıristiyan, Yahudi ve Zerdüşt necis değildir).

10- Necaset yiyen ve insan dışkısı yemeye alışmış hayvanın teri.

56. Mesele: Eğer zikri geçen necasetlerden biri pak olan bir şeye değerse ve bunların her ikisi veya biri ıslak olur ve ıslaklığı diğerine sirayet ederse, pak olan şey de necis olur. Fakat eğer

her ikisi de kuru olursa veya onlardan birinde olan ıslaklık diğere geçmeyecek kadar az olursa necis şeydeki necaset pak olan şeye sirayet etmez.

Eğer necis olan şey zikri geçen şartlar dâhilinde pak olan başka bir şeyle birbirine değecek olursa onun necaseti pak olan şeye geçer. Ancak necasetin kendisiyle necis olan şey arasında üç veya daha fazla vasıta olursa necaset pak olan şeye geçmez.

57. Mesele: On iki şey necis olan bir şeyi temizler ki bunlara mutahhirat/temizleyiciler denir.

Birinci Temizleyici: Su

Maksat bilinen sudur; ister akarsu olsun, ister yağmur suyu olsun veya kuyu suyu olsun... Fıkıh ıstılahında ona mutlak su denilir. Bunun karşısında “muzaf su” vardır. Muzaf su, ismine “su” lafzının izafe edildiği her türlü sıvıya denilir. Gül suyu, nar suyu, üzüm suyu gibi...

Mutlak su mu'tasım/korunaklı ve gayri mu'tasım/korunaksız olmak üzere iki kısma ayrılır:

Mu'tasım su, necis bir şeyle temas ettiğinde rengi veya tadı ya da kokusu necasetle değişmedikçe necis olmayan sudur.

Gayri mu'tasım su ise necis bir şeyle temas eder etmez – necasetin üç özelliğinden hiçbirini almasa dahi – necis olan sudur.

Mu'tasım sular birkaç kısımdır:

1- Kür su: Kür su, 36 inç küp (yaklaşık 384 litre miktarında) sudur. Borularla büyük membalardan veya arıtma depolarından evlerin musluklarına gelen su kür sudur.

2- Kuyu suyu.

3- Akarsu; ırmak, nehir ve çeşmelerin suyu.

4- Yağarken yağmur suyu.

Gayri mu'tasım sulara örnek olarak küçük havuzlarda veya kaplarda ya da şişelerde veya çukurlarda (kuyu suyu hariç) bulunan durağan suları gösterebiliriz. Bunların miktarı kür sudan azdır. Fıkıh literatüründe ona “az su” denilir.

58. Mesele: Necis olan her şey bir defa az su veya kür suyla yıkandığında pak olur. Elbette az suyla yıkandığında onun atık suyu ayrılmalıdır. Bundan birkaç durum istisna edilmiştir:

1- Şarap ile necis olmuş tabak; mesela şarap içilmiş şişe ve bardak ki temizlenmesi için üç defa suyla yıkanması gerekir.

2- İçinde çöl sıçanının öldüğü veya içinden domuzun sıvı bir şey içtiği tabak; temizlenmesi için yedi defa yıkanmalıdır.

3- Köpeğin içinden sıvı bir şey içtiği veya yaladığı bir tabak; temizlenmesi için önce toprakla sürtülmeli, sonra da iki defa yıkanmalıdır. Eğer köpeğin ağız suyu tabağın içine düşmüşse veya bedeninin diğer yerleri tabağa temas etmişse ihtiyatı vacip gereği önce toprakla sürtülmeli, daha sonra üç defa suyla yıkanmalıdır.

4- Yemek yemeyen ve sadece süt emen erkek veya kız çocuğunun idrarı ile necis olan bir şeyi temizlemek için onun üzerine, necis olan yerlerin tamamına ulaşacak ölçüde azıcık su dökmek yeterlidir ve bundan fazlasına gerek yoktur.

5- Süt emen çocuğun idrarı dışında bir idrarla necis olmuş beden ve elbiseyi temizlemek için onun bir defa akarsuyla yıkanması gerekir. Eğer az suyla yıkanacaksa iki kez yıkanmalıdır. Kür suyla temizlemek isterse de ihtiyatı vacip gereği iki kez yıkamalıdır.

6- Tabağın içi eğer şarap veya köpek ve domuz tarafından içilen sıvılar veyahut içinde çöl sıçanı ölmesi dışında bir şeyle necis olmuşsa, temizlenmesi için az suyla üç defa yıkanmalıdır. Aynı şekilde ihtiyatı vacip gereği kür suyla veya akarsuyla ya da yağmur suyuyla yıkandığında da üç defa yıkanmalıdır.

İkinci Temizleyici: Güneş

Yer ve onun üzerinde sabit olan binalar ve duvarlar güneşle pak olur. Fakat ağaçlar, yapraklar, onların meyveleri, bitkiler, binalarda kullanılmış pencere, çivi ve tahtalar gibi yere dayanmış olan şeyler ihtiyatı vacip gereği güneşle pak olmaz.

Eşyanın güneşle pak olması için – necasetin özünün ortadan kalkması ve necis olan şeyin ıslak olmasının yanı sıra – onların kurumasının tamamen güneş ışığına dayanması şarttır.

Üçüncü Temizleyici: Necasetin Özünün Bertaraf Olması

Bu temizleyici iki durumda söz konusudur:

1- Eğer hayvanın bedeni kan, idrar veya dışkı gibi bir necasete bulaşmışsa onun temizlenmesinde necasetin özünün giderilmesi yeterlidir ve onu suyla yıkamaya gerek yoktur.

2- Ağız, burun, kulak ve gözün içini temizlemede necasetin özünün bertaraf olması yeterlidir.

Dördüncü Temizleyici: Yer

Ayakaltı ve ayakkabının altı yer üzerinde yürümek veya ayağı sürtmekle pak olur. Fakat bu, onların üzerindeki necasetin özünü gidermede başka bir vesileden faydalanılmaması ve sadece yol yürümekle veya ayağı yere sürmekle bertaraf olması şartıyladır.

Beşinci Temizleyici: Tabeiyet

Bu temizleyici birkaç durumda geçerlidir:

1- İçinde şarap bulunan bir tabak, şarabın kendi kendine sirkeye dönüşmesiyle; inkılap/dönüşüm neticesinde pak olan şaraba tabi olarak temizlenmiş olur.

2- Eliyle bir şeyi yıkayan kimse, o şeyi ve elini birlikte yıkarsa, o şeyin temizlenmesiyle eli de temiz olur.

Altıncı Temizleyici: İslam

Necis olan kâfir İslam'a girmesiyle birlikte pak olur.

Yedinci Temizleyici: Müslümanın Kaybolması

Buluğ çağına ermiş, necaset ve paklığı ayırt edebilen bir Müslümanın bedeni, elbisesi ya da ihtiyarında olan kap, halı vb. şeyler necis olduğunda o Müslüman kayıp olursa, insan onu yıkadığına ihtimal verirse o şey temiz sayılır.

Sekizinci Temizleyici: İntikal

İnsan kanı veya akıcı kana sahip olan hayvanın kanı örfen kanı olmayan sivrisinek ve bit gibi haşerelerin vücuduna intikal ederse temiz olur. Dolayısıyla insanın kanını emmiş olan bir haşere öldürüldüğünde ondan çıkan kan paktır.

Dokuzuncu Temizleyici: İstihale (Mahiyetinin Değişmesi)

Necis olan bir şeyin cinsi, temiz bir şey sayılacak şekilde değişirse pak olur. Fakat eğer o şeyin cinsi değişmezse ve sadece isim veya sıfatı değişirse ya da dağınık parçalar haline getirilirse pak olmaz. Necis bir ağaç yanıp küle dönüştüğünde cinsi değiştiği için istihale yoluyla pak olur.

Onuncu Temizleyici: Normal Kanın Akması

Eğer hayvan şer'i ölçüler riayet edilerek kesilirse ve alışılmış ölçüde kan bedeninden çıkacak olursa, bu vesileyle hayvanın bedeninde kalan kan temiz olur.

On Birinci Temizleyici: İnkılap

Şarap kendiliğinden sirkeye dönüşürse temizlenmiş olur.

On İkinci Temizleyici: Necaset Yiyen Hayvanın Temizlenme Usulü

Eğer bu hayvanın belli bir süre necaset (insan dışkısı) yemesini önleyecek olurlarsa ve artık örfen ona necaset yiyen hayvan denilmezse, onun teri, idrarı ve dışkısı pak olur.

Namaz Hükümleri

Namaz, Yüce İslam dininin üzerine oturduğu temel direklerden biridir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz ki namaz, müminler üzerine vakitleri belli olarak yazılmış bir ödevdir."** Peygamberimizden rivayet edilen bir hadiste ise şöyle gelmiştir: **"Her şeyin bir**

yüzü vardır ve sizin dininizin yüzü, namazdır.” Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur: **“Namazını hafife alan kimse benim şefaataime nail olmayacaktır.”**

En önemli vacip namazlar, günlük kılınması gereken şu beş namazdır:

- 1- Sabah namazı: İki rekât
- 2- Öğlen namazı: Dört rekât
- 3- İkinci namazı: Dört rekât
- 4- Akşam namazı: Üç rekât
- 5- Yatsı namazı: Dört rekât

Belli koşullarda dört rekâtlı namazlar yolculuk veya korku durumunda kasri olarak kılınır. Yani kısaltılarak iki rekât şeklinde kılınır.

59. Mesele: Bir gece-gündüzden oluşan yirmi dört saat içinde şu otuz dört rekât nafile/sünnet namazı kılmak müstehaptır:

- 1- Sekiz rekât; öğlen namazından önce [Öğlen namazının sünneti]
- 2- Sekiz rekât; ikinci namazından önce [İkinci namazının sünneti]
- 3- Dört rekât; akşam namazından sonra [Akşam namazının sünneti]
- 4- İki rekât oturarak kılınan namaz ki bir rekât sayılır; yatsı namazından sonra [Yatsı namazının sünneti]
- 5- Sekiz rekât gece namazı; gecenin başından itibaren başlar ve en iyisi gecenin son bölümünde ve sabah namazının vakti girmeden önce kılınmasıdır.
- 6- İki rekât şef namazı; gece namazının ardından kılınır.
- 7- Bir rekât vitir namazı; şef namazından sonra kılınır.
- 8- İki rekât; sabah namazından önce [Sabah namazının sünneti]

Tek rekât olan vitir namazı dışındaki diğer nafile namazlar ikişer rekâtlar halinde kılınır.

60. Mesele: Sabah namazının vakti; fecri sadıktan [yani şafağın doğup gerçek aydınlanmanın başladığı andan] güneşin doğuşuna kadar olan süredir. Öğlen ve ikinci namazlarının vakti; güneşin gökyüzünün tam ortasına vardığı zeval anından gün batımına kadar olan süredir. Öğlen namazı, ikinci namazından önce kılınmalıdır. Zeval, güneşin doğuşu ile batışı arasındaki sürenin ortasıdır. Akşam ve yatsı namazlarının vakti; ihtiyari halde akşamın başlangıcından gece yarısına kadardır. Gece yarısı, gün batımı ile gün doğumu arasındaki sürenin ortasıdır. Eğer mükellef kendi ihtiyarı ile akşam ve yatsı namazlarını gece yarısına kadar kılmamışsa ihtiyatı vacip gereği fecirden [sabah namazının vaktinden] önce eda ya da kaza niyeti

etmeksizin bu namazları yerine getirmelidir. Her iki durumda da akşam namazı yatsı namazından önce kılınmalıdır.

61. Mesele: Mükellef, vacip namazlarını kibleye doğru kılmalıdır. Kibleden maksat Kâbe'nin bulunduğu yöndür. Eğer nafîle namazları yürürken veya binek üzerinde iken kılıyorsa kibleye doğru olması gerekmez. Fakat bu iki durum dışında ihtiyatı vacip gereği nafîle namazını da kibleye doğru kılmalıdır.

62. Mesele: Eğer mükellef, özel bir yönün kible olduğuna itminan ederek o yöne doğru namaz kılsa, sonra da kiblenin farklı bir yönde olduğu anlaşılırsa; kibleden sapma sağdan veya soldan 90 dereceden az ise namazı sahihtir. Eğer kible yönünden sapma bu miktardan fazla ise veya sırtı kibleye gelecek şekilde namaz kılmışsa; namazın vakti sona ermemişse namazı tekrar kılmalıdır. Eğer vakit sona ermişse o namazı kaza etmesi vacip değildir.

63. Mesele: Namazın şartlarından biri; namaz kılanın beden uzuvlarının, saçı, tırnağı ve elbisesinin temiz olmasıdır. Fakat tek başına insanın avret mahallini kapatamayan çorap ve şapka gibi küçük giysilerin pak olması gerekmez. Elbette bir şartla ki ihtiyatı vacip gereği necis bir murdardan veya köpek gibi özü necis bir hayvandan yapılmamış olmalıdır. Namaz anında necis olmuş bir şeyi yanında bulundurması; mesela cebine koymuş olmasının sakıncası yoktur.

64. Mesele: Namaz kılanın bedeninde veya elbisesinde yara veya çıban kanı bulunursa, o yara iyileşinceye kadar o kanla namaz kılabilir. Fakat yara ciddi düzeyde olmalıdır. Sathi ve yüzeysel yaralar ise temizlenmelidir.

65. Mesele: Eğer birinin beden veya elbisesine kan bulaşırsa; kanın miktarı başparmağının baş boğumundan az olursa onunla namaz kılması sahihtir. Elbette bu hükmün dışında kalan istisnai durumlar da vardır. Ezcümlle; hayız kanı, ihtiyatı vacip olarak özü necis olan hayvanın kanı, murdarın kanı, eti haram olan hayvanın kanı, nifas ve istihaze kanı.

66. Mesele: Eğer biri namazdan önce bedeni veya elbisesinin necis olma durumundan habersiz olduğu halde namaz kılacak olursa ve namazı tamamlandıktan sonra bedeni veya elbisesinin necis olduğunu öğrenirse kıldığı namaz sahihtir. Fakat eğer namazdan önce beden veya elbisesinin necis olduğunda şüphesi varken bunu araştırmaksızın namaza başlar ve namaz sonrasında necis olduğunu anlarsa ihtiyatı vacip gereği namazını yeniden kılmalıdır.

Eğer namaz esnasında bedeninde veya elbisesinde bir necaset olduğunu fark ederse ve bunun namazdan önceye ait olduğunu bilirse; bu durumda eğer namazı tekrar kılmak için yeterli vakit varsa ihtiyatı vacip gereği namazı tekrardan kılmalıdır. Eğer yeterli vakti olmazsa ve namazı tekrarlaması halinde hatta bir rekâtı dahi normal vaktinde kılamayacaksa; bu durumda eğer namazı bozan işlerden birini yapmaksızın namaz esnasında söz konusu necaseti bedeninden veya elbisesinden bertaraf etmesi mümkünse bunu yapmalı ve namazını tamamlamalıdır. Aksi taktirde o necasetle namazı tamamlamalıdır ve namazı sahihtir.

67. Mesele: Eğer mükellef, beden veya elbisesinin necis olduğunu bildiği halde buna itina etmez, sonra da onu unutup bu şekilde namaz kılacak olursa ihtiyatı vacip gereği namazını yeniden kılmalıdır.

68. Mesele: Taharet hükümlerinde geçtiği gibi namazda küçük ve büyük hadesten taharetli olmak vaciptir.

69. Mesele: Namaz kılanın mekânı mubah olmalıdır. Gasp edilmiş bir yerde namaz kılmak ihtiyatı vacip gereği sahih değildir. Eğer gasp edilmiş bir halı mubah yer üzerinde ise veya mubah bir halı gasp edilmiş yere serilmişse onun üzerinde namaz kılmak ihtiyatı vacip gereği caiz değildir.

70. Mesele: Eğer bir şeye humus geldiği halde sahibi humusunu ödememişse o şey gasp edilmiş mal hükmündedir. Dolayısıyla humusu ödenmedikçe onunla namaz kılmak ve hiçbir istifadede bulunmak caiz değildir.

71. Mesele: Secdede alının konulacağı yer pak olmalıdır. Fakat bedenın diğer uzuvlarının konulduğu yerin pak olması lazım değildir. Elbette bu hüküm, necasetin namaz kılan kişinin bedeni veya elbisesine sirayet etmemesi durumunda geçerlidir.

72. Mesele: Eğer erkek ve kadın bir yerde namaz kılmak isterse; ihtiyatı vacip gereği kadın erkekten önde veya onunla yan yana gelecek şekilde durmamalıdır. Bilakis kadın erkekten geride durmalıdır. Onun geride durma miktarı ise – en azından – secde ettiği yerin, erkeğin secde anında dizlerini koyduğu yerin hizasına gelecek şekilde olması gerekir. Ya da onların arasında duvar gibi bir engel olmalı veyahut dört buçuk metreden fazla bir mesafe olmalıdır.

73. Mesele: Mükellef, namaz anında avret yerini örtmelidir. Erkeğin namaz anında örtmesi gereken avret yeri cinsel organı, hayaları ve makatıdır. Kadının namaz esnasında örtmesi gereken avret yeri aşağıdaki yerler hariç bedeninin tümüdür:

1- Başörtüsünün – yakasına sarkıtığı halde – yüzünden genellikle kapamadığı miktarı

2- Bileklerden parmak uçlarına kadar elleri

3- Ayaklar; ayak bileğinden aşağısı (eğer namahrem biri yoksa).

74. Mesele: Eğer mükellef, namazı kıldığı anda avretinin örtülmemiş olduğunu fark ederse derhal onu örtmelidir ve namazı sahihtir. Eğer namazı tamamladıktan sonra bunu fark etmiş olursa yine namazı sahihtir.

75. Mesele: Namaz kılanın elbisesinin şartları şunlardır:

1- Daha önce zikredildiği gibi pak olmalıdır.

2- Avretini örten elbise ihtiyatı vacip olarak mubah olmalıdır.

3- Tek başına avreti örtmeye yeterli olan giysi murdar hayvanın parçalarından olmamalıdır; şer'i usulle kesilmemiş olan bir hayvanın derisinden olmamalıdır. Aynı şekilde bu giysi tek başına avreti örtmeye yeterli olmasa dahi ihtiyatı vacip gereği ondan kaçınmalıdır.

4- Tilki gibi yırtıcı hayvanların parçalarından yapılmış olmamalıdır. Hatta ihtiyatı vacip gereği – tavşan ve kedi gibi – eti haram olan hayvanlardan yapılmış olmamalıdır. Bu şart, tek başına namaz kılanın avret yerini örtmeye yeten elbise hakkındadır ve onun dışındakileri kapsamaz.

5- Namaz kılan erkeğin elbisesi halis ipekten olmamalıdır.

6- Namaz kılan erkeğin elbisesi halis veya gayri halis altından olmamalıdır. Aynı şekilde erkeğin altın kolye ve altın yüzük gibi ziynet eşyaları takması namazını batıl eder.

76. Mesele: Erkeğin halis altın ve ipek giymesi namaz dışında bile her zaman haramdır. Binaenaleyh ihtiyatı vacip gereği erkek hiçbir zaman ziynet için altın kullanmamalıdır.

Ezan ve Kamet

77. Mesele: Namaz kılanın günlük namazlardan önce ezan okuması müstehaptır. Onun keyfiyeti ise şu şekildedir:

الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر

اشهد ان لا اله الا الله، اشهد ان لا اله الا الله

اشهد انّ محمدا رسول الله، اشهد انّ محمدا رسول الله

حى على الصلاة، حى على الصلاة

حى على الفلاح، حى على الفلاح

حى على خير العمل، حى على خير العمل

الله اكبر ، الله اكبر

لا اله الا الله، لا اله الا الله

Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber

Eşhedu en la ilahe illellah, Eşhedu en la ilahe illellah

Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah

Hayye ale's-Salah, Hayye ale's-Salah

Hayye ale'l-Felah, Hayye ale'l-Felah

Hayye ala hayr'il-amel, Hayye ala hayr'il-amel

Allahu Ekber, Allahu Ekber

La ilahe illellah, La ilahe illellah

Enirulmuminin İmam Ali'nin (a.s) velayetine şahadet etmek haddizatında müstehaptır ve Peygamberin (s.a.a) risaletine şahadetin tamamlayıcısıdır. Bununla birlikte ezanın bir parçası değildir. Binaenaleyh ezanın bir parçası olduğunu kastetmeksizin “**Eşhedu enne Muhammeden Resulullah**” dedikten sonra kurbet kastiyla “**Eşhedu enne Aliyyen Emirelmuminin Veliyyullah**” denilir.

78. Mesele: Ezandan sonra ve günlük namazları kılmadan önce kamet getirmek müstehaptır. Kametin keyfiyeti aşağıdaki gibidir:

الله اكبر ، الله اكبر

اشهد ان لا اله الا الله، اشهد ان لا اله الا الله

اشهد انّ محمدا رسول الله، اشهد انّ محمدا رسول الله

حى على الصلاة، حى على الصلاة

حى على الفلاح، حى على الفلاح

حى على خير العمل، حى على خير العمل

قد قامت الصلاة، قد قامت الصلاة

الله اكبر ، الله اكبر

لا اله الا الله

Allahu Ekber, Allahu Ekber

Eşhedu en la ilahe illellah, Eşhedu en la ilahe illellah

Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah

Hayye ale's-Salah, Hayye ale's-Salah

Hayye ale'l-Felah, Hayye ale'l-Felah

Hayye ala hayr'il-amel, Hayye ala hayr'il-amel

Kad Kamet'is-Salah, Kad Kamet'is-Salah

Allahu Ekber, Allahu Ekber

La ilahe illellah

Enirulmuminin İmam Ali'nin (a.s) velayetine şahadet etmek haddizatında müstehaptır ve Peygamberin (s.a.a) risaletine şahadetin tamamlayıcısıdır. Bununla birlikte kametin bir parçası değildir. Binaenaleyh kametin bir parçası olduğunu kastetmeksizin “**Eşhedu enne**

Muhammeden Resulullah” dedikten sonra kurbet kastıyla **“Eşhedu enne Aliyyen Emirelmuminin Veliyyullah”** denilir.

Namazın Farzları

Namazın farzları şunlardan ibarettir:

1- Niyet: Yani; insan namazı, Yüce Allah’ın huzurunda huzu içinde kulluğunu göstermek kasti ile yapmalıdır. Niyetin dile getirilmesi ise lazım değildir. Çünkü niyet insanın kalbi işlerinden biridir.

2- Tekbiret’ul-İhram: Yani; her namazın başlangıcında “Allahu Ekber” demek. Namaz kılan kişi bunu sahih bir Arapça ile ve cümle yapısını koruyarak dile getirmelidir. Binaenaleyh eğer bu iki kelimenin arasına tek bir harf dahi ekleyecek olursa; mesela “Allahu ve Ekber” derse ihtiyatı vacip gereği namazı batıl olur.

79. Mesele: Namaz kılan kişi tekbiret’ul-ihram zikrini getirdiğinde tam olarak durmalı ve bedeni sakin olmalıdır. İhtiyatı lazım gereği müstakil olmalı; yani asa veya duvar gibi bir şeye yaslanmamalıdır.

80. Mesele: Eğer namaz kılan kişi hiçbir şekilde ayakta namaz kılamıyorsa oturarak namaz kılmalıdır. Eğer oturarak kılamıyorsa bedeninin ön kısmı kibleye doğru gelecek şekilde sağ veya sol tarafı üzerine uzanarak namaz kılmalıdır. Eğer namazı sağ tarafı üzerine uzanarak kılması mümkünse ihtiyatı vacip gereği sol tarafı üzerine uzanarak kılmamalıdır. Eğer her ikisi de mümkün olmazsa ayaklarının altı kible istikametine doğru gelecek şekilde sırt üstü uzanarak namazını kılmalıdır.

3- Kıraat: Namaz kılan kişi namazların birinci ve ikinci rekâtlarında rükua gitmeden önce Hamd suresini okumalı ve ihtiyatı vacip gereği Hamd suresinden sonra bir sureyi tam olarak okumalıdır. Elbette hastalık, acele, vaktin dar olması gibi bazı durumlarda sadece Hamd suresinin okunması ile yetinilebilir ve başka sure okunmayabilir.

81. Mesele: Namaz kılan kişi namazın kıraatini, harflerde ve harflerin harekelerinde hata olmayacak, sahih bir şekilde yerine getirmelidir. Namazın kıraatini sahih şekilde yerine getiremeyen kimse, onu öğrenmekle mükelleftir. Eğer yaşlılık vb. bir mazeretten dolayı sahih kıraati öğrenemiyorsa sahih olmayan kıraati ile yetinebilir.

82. Mesele: İhtiyatı vacip gereği erkeğin sabah, akşam ve yatsı namazlarında Hamd ve sureyi sesli olarak, öğlen ve ikindi namazlarında ise sessiz olarak okuması gerekir. Kadının hiçbir namazda Hamd ve sureyi sesli okuması vacip değildir. Elbette öğlen ve ikindi namazlarında ihtiyatı vacip gereği kıraati sessiz olmalıdır. Namaz kılan kadın veya erkek namazın – üç ve dördüncü rekâtlarda okunan tesbihatı erbaa dışındaki – diğer zikirlerini sesli veya sessiz okumakta serbesttir.

83. Mesele: Eğer sesli okuması gereken yerde sessiz okursa veya sessiz okuması gereken yerde sesli okursa; bunu unutkanlık veya meseleyi bilmediği için yapmış olursa namazı sahihtir. Kıraat esnasında hatasını fark ettiğinde veya meselenin hükmünü öğrendiğinde namazı sahihtir ve o andan sonra namazı, vazifesinin gerektirdiği şekilde tamamlamalıdır.

84. Mesele: Namazın üç ve dördüncü rekâtlarında sadece Hamd suresini okur veya bir defa “tesbihat-ı erbaa” zikrini okur. Tesbihat-ı Erbaa zikrinde bir defa şöyle demesi yeterlidir: **“Sübhanallahi Velhamdu lillahi vela İlahe İllellahu Vellahu Ekber”**. Bu zikri üç defa söylemesi daha iyidir ve aynı şekilde bu zikrin ardından istiğfar etmesi iyidir.

Üçüncü ve dördüncü rekâtlarda Hamd suresi veya tesbihat-ı erbaa zikri ihtiyatı vacip gereği sessiz okunmalıdır. Eğer Hamd suresini okursa onun “Besmele”sini sesli olarak okuyabilir. Eğer cemaate iktida etmişse, o zaman “Bismillahirrahmanirrahim”i ihtiyatı vacip gereği sesli okumamalıdır.

85. Mesele: “Tekbiret’ul-İhram”da zikri geçen şartlar (ayakta durmak, sakinlik, bir şeye yaslanmamak) kıraat ve tesbihat-ı erbaa zikri okunduğunda da riayet edilmelidir.

4- Rükû: Rükûun vacipleri şunlardır:

Birincisi: Başparmak da dahil tüm parmakları dizin üzerine koyacak kadar eğilmek. Kadınların ihtiyatı vacip gereği bu ölçüde eğilmeleri gerekir.

İkincisi: Rükûdan önce kıyam; yani namaz kılan kişi ayakta durduğu durumdan rükû haline geçmelidir. Ayakta namaz kılamayan kimsenin oturduğu halde rükû yapması yeterlidir.

Üçüncüsü: Rükû zikri; üç defa “subhanallah” veya bir defa “subhane rabbiyel-aziyemi ve bihamdih” demesi kâfidir. Rükû anında vacip zikri okumak için bir miktar durmalıdır. İhtiyatı vacip gereği başını rükûdan kaldırmadan önce – vacip zikri okuma halinde olmasa bile – bedeni sakin ve hareketsiz olmalıdır.

Dördüncüsü: Rükûdan sonraki kıyam; bunda ise namaz kılan kişinin tam olarak doğrulması ve ihtiyatı vacip gereği bedeninin hareketsiz ve sakin olması şarttır.

5- Secde: Namaz kılan kişinin her rekâta iki secde yapması gerekir. Secdede birkaç şey şarttır:

Birincisi: Bedenin yedi bölgesinin yere temas etmesi; yani alın, iki elin avuç içi, iki diz kapağı ve iki ayağın başparmaklarının yere gelmesi gerekir.

86. Mesele: Secdede alının bir kısmının – hatta bir parmak boğumundan az olsa bile – örfen “secde etti” denilecek ölçüde yere gelmesi yeterlidir. Eller konusunda; ihtiyatı vacip gereği – imkân dâhilinde – her iki elin avuç içi tamamen alışlagelmiş şekilde yere gelmelidir. Dizlerin bir miktarının yere konulması yeterlidir. İhtiyatı müstehap olarak ayakların başparmak uçlarını yere koymalıdır.

İkincisi: Secdede alınin konulduğu yer dizlerin ve ayak parmaklarının konulduğu yerden dört kapalı parmak miktarından yüksek veya alçak olmamalıdır.

Üçüncüsü: Secdede alınını üzerine koyduğu şey, yer veya yerden biten ama yenilen ve giyilen özelliği bulunmayan bitkilerden olmalıdır. İhtiyar halinde ağaçtan yapıldığını bildiği bir kâğıt üzerine secde edebilir. Aynı şekilde pamuk veya ketenden yapıldığını bildiği bir kâğıt üzerine secde etmesi caizdir. Fakat bu iki durum dışında üzerine secdenin sahih olmadığı şeylerden yapılmış olan bir kâğıdın üzerine secde yapılamaz.

Dördüncüsü: Secdede alınin üzerine geldiği yer hareketsiz olmalıdır. Binaenaleyh ince çamur, yumuşak toprak vb. şeyler üzerine secde yapmak caiz değildir.

Beşincisi: Secdede alınin üzerine konulduğu şey – 71. meselede belirtildiği gibi – pak ve mubah olmalıdır.

Altıncısı: Secdede zikir okunması vaciptir. Üç defa “suphanallah” veya bir defa “subhane rabbiyel-a’la ve bihamdih” denilmesi yeterlidir. Rükûda olduğu gibi secdede de namaz kılan kişinin vacip zikri okumak için biraz durması gerekir.

Yedincisi: İki secde arasında oturmak vaciptir ve ihtiyatı vacip gereği ikinci secdeden sonra da oturmalıdır.

6- Teşehhüt: Tüm namazların ikinci rekâtında, akşam namazının üçüncü rekâtında; öğlen, ikinci ve yatsı namazlarının dördüncü rekâtlarında teşehhüt okunması vaciptir. Teşehhüt olarak şunu okuması yeterlidir:

اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله اللهم صل على محمد و آل محمد

“Eşhedu en la ilahe illellahu vehdehu la şerike leh ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluh Allahumme Salli ala Muhammedin ve Al-i Muhammed”

87. Mesele: Teşehhüt zikri sahih şekilde okunmalıdır. İmkân dâhilinde teşehhüdü oturarak okumalıdır ve onu okurken namaz kılan kişinin bedeni sakin ve hareketsiz olmalıdır.

7- Selam: Her namazın sonunda selam okumak vaciptir. Selam da teşehhüt gibi sahih olarak okunmalıdır. İmkân dâhilinde oturarak okumalı ve selam okuduğu sırada beden sakin ve hareketsiz olmalıdır. Namazın selamında şunu okuması yeterlidir: “السلام عليكم” /Esselamu aleykum. Fakat en iyisi ve müstehap ihtiyata uygun olanı şöyle demesidir:

السلام عليك ايها النبي و رحمة الله و بركاته السلام علينا و على عبادالله الصالحين السلام عليكم و رحمة الله و بركاته

Esselamu aleyke eyyuhenebiiyyu ve rahmetullahi ve berekatuh

Esselamu aleyna ve ala ibadillah’is-salihin

Esselamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh

8- Tertip ve Muvalat: Namaz kılan kişi, namazın vaciplerini zikredilen sıralamaya uygun ve parçalar arasında aralık vermeksizin – art arda olacak şekilde – yerine getirmelidir. Öyle ki yaptığı işlerin toplamına örfen namaz denilmelidir. Elbette rükû ve secdeleri uzatması, fazla müstehap zikirler söylemesi veya uzun sureler okuması namazın muvalat (art arda olma) şartına zarar vermez.

9- Kunut: Namaz kılan kişinin günlük namazlarının her birinde bir kunut yapması müstehaptır. Kunutun yeri, namazın ikinci rekâtında rükûdan öncedir. Kunut için belli bir zikri okuması lazım değildir. İsteddiği her duayı – hatta Türkçe dahi – okuyabilir. Fakat Türkçe dua ile ihtiyatı vacip olarak kunut vazifesini yapmış sayılmaz. En iyisi; kunutta Allah’a övgü, Peygamber ve Ehlibeytine salavat, kendisi ve tüm müminler için duayı birleştirmesidir.

Namazı Bozan Şeyler

88. Mesele: Namazı bozan şeyler şunlardan ibarettir:

- 1- Önceki meselelerde beyan edildiği gibi namazın parçaları ve şartlarından birinin olmayışı.
 - 2- Namaz esnasında abdesti bozan şeylerden birinin ortaya çıkması.
 - 3- Namaz kılan kişinin kıyam halinde iken saygı ve tevazu kastıyla ellerini üst üste koyması; bu iş ihtiyatı vacip gereği namazı batıl eder. Fakat zaruret bunu yapmasını gerektirirse sakıncası olmaz.
 - 4- Namaz halindeyken hiçbir mazereti olmaksızın yüzünü kiblede çevirmesi. Ancak bu iş için bir mazereti olursa; mesela unutarak yüzünü kiblede çevirirse veya – rüzgâr esintisi gibi – bir güç, onu elinde olmaksızın kiblede çevirirse; eğer kiblede sağa veya sola sapması 90 dereceden az olursa bu durumda namazı batıl olmaz. Eğer kiblede sapması 90 dereceden fazla olursa namazını yeniden kılmalıdır.
 - 5- Namaz halinde iken bir harften oluşan bir kelime dahi olsa, bilerek konuşmak; mesela Arapçada “koru” anlamına gelen “ق” (kı) harfini kasten söylemesi namazı batıl eder. Fakat eğer manası olmayan bir söz söylerse; eğer söylediği söz bir harften ibaretse namazı batıl olmaz. Fakat eğer iki veya birkaç harften oluşmuşsa ihtiyatı vacip gereği namazı batıl olur.
- Elbette bu hükümde istisnai bir durum vardır. Eğer birisi namaz kılan kişiye selam verirse onun selamına cevap vermesi vaciptir. Fakat şuna dikkat etmelidir: Selamın cevabı, aynen selamın kendisi gibi olmalıdır. Binaenaleyh eğer birisi namaz kılan; “Selamun Aleyküm” diye selam verirse namaz kılan; “Selamun Aleyküm” şeklinde cevap vermelidir.
- 6- Namaz esnasında kasten kahkaha ile gülmesi; kahkahadan maksat, yüksek sesli şekilde gülmesi, sesi çekmesi ve gırtlakta döndürüp durmasıdır.
 - 7- Namaz esnasında kasten yüksek sesle ağlamak; sessiz şekilde de ağlarsa ihtiyatı vacip gereği namazı batıl olur. Elbette burada maksat, dünyevi konulardan dolayı ağlamaktır. Fakat uhrevi meselelerden dolayı ağlarsa namazı sahihtir. Mesela Yüce Allah’ın azameti karşısındaki

saygı ve huşundan dolayı ağlaması veya azaptan korkup ağlaması ya da cennete olan iştiyakla ağlaması namazı batıl etmez.

8- Namaz kılan kişinin namazın şeklini bozan hareketler yapması; mesela yemek yemesi ve bir şey içmesi gibi. İhtiyatı vacip gereği hatta namazın şeklini bozmasa dahi namaz esnasında yemek ve içmekten kaçınmalıdır.

9- Eğer cemaat namazına uymuş olan kimse takiye durumu söz konusu olmadığı halde Hamd suresinden sonra kasten “Amin” derse namazı batıl olur. Eğer cemaatle namaz kılmayan kimse kasten “Amin” derse ihtiyatı vacip gereği namazını yeniden kılmalıdır.

10- Namazların rekât sayılarında şüphe etmesi ki bu konuyla ilgili detaylar ileride gelecektir.

11- Namaz kılan kişi kasten namaza bir şey ekler veya bir şey eksiltirse; eklediği şey ister bir söz olsun ister bir fiil fark etmez. Fakat birtakım zikirler söylemesi, dua okuması ve namazın bir parçası olduğu kastını taşımadan Kur’an okuması sakıncasızdır.

Namazda Şek

89. Mesele: Namazın vakti tamamlandıktan sonra namaz kılıp kılmadığında şek eden kimse şekkine itina etmemelidir. Aynı şekilde namazını tamamladıktan sonra onun sahih olup olmadığında şek eden kimse de şekkine itina etmemelidir.

90. Mesele: Eğer mükellef namazın rekât sayısında şek ederse namazı kesip yeniden başlaması caizdir. Gerçi ihtiyatı müstehap gereği eğer şek, düzeltilmeye elverişli ise onu düzeltmeli ve namazını kesmemelidir. Hangi şeklerin düzeltilebileceği ile ilgili detaylar ileriki meselelerde gelecektir.

91. Mesele: Namazdaki şekler iki kısımdır:

Birinci Kısım: Namazı batıl eden şeklerdir. Mesela; sabah ve akşam namazının rekâtlarındaki şek veya öğlen, ikindi ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtlarındaki şek. Burada namaz kılan kişi, şekkinin taraflarından hiçbirine fazla olasılık vermiyorsa namazı batıldır.

İkinci Kısım: Düzeltilmesi mümkün olduğundan namazın sahih olmasını olanak veren şeklerdir. Mesela; eğer namaz kılan kişi dört rekâtlı namazların rekât sayısında şek eder ve şekkinin taraflarından hiçbirine daha fazla ihtimal vermezse; bu kısımdaki şeklerin en önemlileri şunlardır:

1- Eğer ikinci secdeye varıp alnını secdeye koyduktan sonra ikinci rekât mı yoksa üçüncü rekât mı olduğu konusunda şek ederse üç rekât kıldığına hükmederek namazı tamamlamalı ve sonra da ayakta bir rekât ihtiyat namazı kılmalıdır.

2- Eğer namazın herhangi bir yerinde üç ile dört arasında şek ederse dördüncü rekâta olduğuna hükmederek namazı tamamlamalıdır. Namazı tamamladıktan sonra ya ayakta bir rekât ihtiyat namazı veya oturarak iki rekât ihtiyat namazı kılmalıdır.

3- Eğer ikinci secdede iki ile dört arasında şek edecek olursa, dört rekât kıldığına hükmederek namazı tamamlamalı. Daha sonra ayakta iki rekât ihtiyat namazı kılmalıdır.

4- Eğer ikinci secdede iki, üç ve dört arasında şek edecek olursa, dört rekât kıldığına hükmederek namazı tamamlamalıdır; namazı tamamladıktan sonra ayakta iki rekât ihtiyat namazı kılmalı ve ardından oturarak iki rekât ihtiyat namazı kılmalıdır.

5- Eğer ikinci secdede dört ile beş arasında şek edecek olursa, dört rekât olduğuna hükmederek namazı tamamlamalı ve namazı tamamladıktan sonra sehiv secdesi yapmalıdır.

92. Mesele: İhtiyat namazını, namazın hemen ardından ve namazı bozan işlerden birini yapmadan önce yerine getirmelidir. İhtiyat namazında sadece Hamd suresi okunur, başka bir sure okunmaz. Aynı şekilde ihtiyat namazında kunut yoktur. İhtiyatı vacip gereği mükellef Hamd suresini – namazın aslında sesli olsa dahi – ihtiyat namazında sessiz okumalıdır.

93. Mesele: Eğer mükellef, unutkanlıkla namazda bir secdeyi yerine getirmemişse ve onun namazda telafi edilme imkânı yoksa bu durumda namazı tamamlamasının hemen ardından o secdenin kazasını yerine getirmelidir. Namazda dalgınlıkla teşehhüdü okumamış olan kimse namazın hemen ardından iki sehiv secdesi yapmalıdır.

94. Mesele: İki sehiv secdesinin vacip olduğu yerler şunlardır:

1- Namaz esnasında yanlışlıkla konuştuğunda [ihtiyatı vacip gereği].

2- Selam vermemesi gereken yerde selam verdiğiinde [ihtiyatı vacip gereği].

3- 91. meselede belirtildiği gibi dört ile beş arasında şek ettiğinde.

4- Eğer namazdan sonra genel olarak hata ile namazdan bir şey eksilttiği veya bir şey artırdığını –ancak bunların hiçbiri namazı batıl etmiyor olmalı – anlarsa ihtiyatı vacip gereği iki sehiv secdesi yapmalıdır.

Oturması gereken yerde kalkacak olursa ve kalkması gereken yerde oturursa ihtiyatı müstehap olarak iki sehiv secdesi yapmalıdır. Hatta namazda yaptığı her türlü fazlalık ve eksiklik için iki sehiv secdesi yapması iyidir.

95. Mesele: İki sehiv secdesini yerine getirmek için niyet lazım değildir. Sadece secde anında şöyle demesi yeterlidir: **“Bismillahi ve billah Esselamu aleyke eyyuhennebiyyu ve rahmetullahi ve berekatuh”**. Sonra başını secdeden kaldırıp oturmalı ve ardından tekrar secdeye giderek yukarıdaki zikri tekrarlamalıdır. Daha sonra başını secdeden kaldırdığında teşehhüt okunmalı ve son olarak **“esselamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh”** demelidir.

96. Mesele: Sehiv secdesinde ihtiyatı vacip gereği üzerine secdenin sahih olduğu bir şeye secde etmeli, bedeninin yedi uzvu yere gelmelidir. Fakat secdenin taharet ve kibleye doğru olma gibi diğer şartlarını riayet etmesi lazım değildir.

Cemaat Namazı

97. Mesele: Günlük namazların cemaatle kılınması müstehaptır. Hatta bazı durumlarda cemaat namazı vacip olabilir. Mesela kiraatı yanlış olan ve bunu düzeltme imkânı bulunduğu halde öğrenip düzeltmede gevşek davranan kimsenin imkân dahilinde başka birine iktida ederek namaz kılması gerekir.

98. Mesele: İhtiyatı vacip gereği müstehap namazların hiçbirinde cemaat namazı meşru değildir. Sadece yağmur namazı cemaatle kılınabilir.

99. Mesele: Cemaat imamının şartları şunlardır:

- 1- Baliğ olmalı
- 2- Akil olmalı
- 3- Mümin olmalı (yani on iki imam Şiası olmalı)
- 4- Adil olmalı
- 5- Helalzade olmalı
- 6- Kiraati sahih olmalı
- 7- İhtiyatı vacip gereği işlediği bir suçtan dolayı kendisine şer'i ceza uygulanmış olmamalı
- 8- Eğer memum¹/cemaat ayakta namaz kılıyorsa imam da ayakta namaz kılmalıdır
- 9- Eğer memum/cemaat erkek ise imam da erkek olmalıdır
- 10- İmamın namazı, memumun (cemaatin) nazarında sahih olmalıdır. Binaenaleyh namazını batıl saydığı birine iktida edemez. Mesela imam, vazifesinin teyemmüm olduğuna inanarak teyemmüm etmiş ama memuma (ona iktida eden kimse) göre onun vazifesi abdest veya gusüldür.

100. Mesele: Cemaat namazının şartları şunlardır:

- 1- İmama uyan iktida kastı taşınmalıdır.
- 2- Cemaat imamı, imama uyan için muayyen olmalıdır, onu genel olarak tanınması yeterlidir. Mesela; hazır olan imama –onu tanımasa dahi – iktida etme kastı taşınmalıdır.
- 3- Cemaat imamı namazında müstakil olmalıdır. Dolayısıyla başka birine iktida etmiş olan birine iktida etmek caiz değildir.
- 4- İmama uyan kişi namazına iktida ederek başlamış olmalıdır. Dolayısıyla münferit olarak namaz kılan birinin namaz halinde niyetini cemaat namazına çevirmesi caiz değildir.

¹ - Memum, "imama uyan kişi"dir.

5- İmama uyan kişi, namaz arasında şer'i bir mazereti olmadan niyetini münferit namaza çevirememelidir; bunu yaptığında cemaat namazı sakıncalı olur.

6- İmam ile erkek memum arasında onları birbirinden ayıracak bir engel bulunmamalıdır. Söz konusu engelin imamı görmesini engellemesiyle engellememesi arasında fark yoktur. Aynı şekilde imama bağlantıyı sağlayan memumla diğer memum arasında engel olmamalıdır. Mesela birinci safta namaz kılmakta olan memum için bağlantı, birinci safta onunla imam arasında bulunan kimselerdir. Eğer memumun bulunduğu safta hiç kimse imama bağlanmamışsa onun bağlantısı bir önceki safta onunla imam arasında bulunan kimselerledir.

7- İmamın durduğu yer, cemaatin durduğu yerden yüksekte olmamalı ve örfün nazarında imamın durduğu yer cemaatin durduğu yerden yüksek sayılmamalıdır. Fakat cemaatin durduğu yerin imamın durduğu yerden daha yüksekte olması sakıncasızdır. Hatta yükseklik cemaat namazı durumundan çıkarmayacak ölçüde fazla da olabilir.

8- Memumla imam arasındaki mesafe veya onunla imama bağlantısını sağlayan diğer memum arasındaki mesafe fazla olmamalıdır. Bilakis ihtiyatı vacip gereği memumun secde ettiği yer ile imamın durduğu yer arasında veya onunla imam arasında bağlantı sağlayan ön saftaki memumun durduğu yer arasındaki mesafe normal olarak açılmış en büyük adımdan (yaklaşık bir metreden) fazla olmamalıdır.

9- Memum imamdan önde ve ihtiyatı vacip gereği imamla aynı hizada durmamalıdır. Aksine azıcık imamdan geride durmalıdır. Ancak memum sadece bir erkek olursa imamla aynı hizada durabilir. Eğer memum kadın olursa imam veya başka bir erkek memuma nispet durması gereken yerin şartlarını 72. meselede belirtildiği şekilde riayet etmelidir.

101. Mesele: Memum, öğlen ve ikindi namazlarının birinci ve ikinci rekâtlarında ihtiyatı vacip gereği Hamd ve sureyi okuyamaz. Ancak sabah, akşam ve yatsı namazlarında sessizce okuyabilir. Elbette bu, imamın sesini –hatta kelimeleri anlaşılmayacak şekilde olsa bile – duymadığı zaman geçerlidir.

Cemaat imamı birinci ve ikinci rekâtlardaki kıraatin dışında memumun diğer işleri ve zikirlerini üstlenmez. Dolayısıyla memum, namazın diğer vaciplerini münferit namaz kıldığında yaptığı gibi yerine getirmelidir. Sadece şu farkla ki; memum namazın rükû ve secde gibi işlerinde imama tabi olmalı, yani bunları imamdan sonra yapmalıdır. Fakat namazın zikirlerinde; mesela rükû ve secde zikirlerini okumada imama tabi olması gerekmez. Elbette tekbiret'ul-ihram bu hükümden istisna edilmiştir ve imamdan önce tekbiret'ul-ihram zikrinin söylenmesi caiz değildir. Eğer memumun mazereti varsa namazın son teşehhüdünde imama tabi olmaması ve onu imamdan önce okuması caizdir. Fakat namazın selamında imama tabi olmak hiçbir zaman lazım değildir. Dolayısıyla memum, imamdan önce selamı okuyabilir.

102. Mesele: Memum, imamın namazının ortasında ona iktida edebilir. Bu işi şekilde olabilir:

Birinci şekil: İmam birinci rekâta Hamd ve sureyi okumakla veya rükû ile meşguldür. İmam rükûu tamamlamadan önce memum ona yetişirse; niyet edip tekbiret'ul-ihram getirdikten sonra diğer memumlar gibi imama tabi olarak namazını kılar. Sanki namaza en başından iktida etmiş gibi tüm cemaat gibi davranarak namazını tamamlar.

İkinci şekil: İmam birinci rekâta değildir. Bu durumda imam rükûu tamamlamadan önce memumun ona iktida etme fırsatı vardır. Eğer imam başını rükûdan kaldırırsa artık o rekatta imama iktida etme fırsatını kaçırmış olur. Eğer memum rükûden önce veya rükû esnasında iktida edecek olursa namazdaki fiilleri imama uyumlu şekilde yerine getirmelidir. Elbette bazı durumlarda onların namazları birbirinden farklı olacaktır. Mesela:

Eğer imam öğlen namazının ikinci rekâtında iken memum ona iktida edecek olursa; bu memum için birinci rekât ve imam için ikinci rekâttır. Dolayısıyla imam teşehhüt için oturduğunda memum el parmakları ve ayaklarının ön kısmını yere koymalı ve dizlerini kaldırmış olarak beklemeli, imam teşehhüdünü bitirinceye kadar ayağa kalkmamalıdır. İmam teşehhüdü tamamlayınca onunla birlikte ayağa kalktığında memum için ikinci, imam içinse üçüncü rekâttadır. Onun için memum Hamd ve sureyi okumalıdır. Eğer bunları tamamlamadan önce imam rükûa gidecek olursa memum kıraatini kesip rükûa gidebilir, sonra da imama birlikte secdeleri yerine getirir. Secdelerin ardından memum teşehhüt okumalıdır; çünkü o, namazının ikinci rekâtının sonundadır. İmam ise kıyam için kalkmalıdır; çünkü o, namazının üçüncü rekâtının sonundadır. Memum teşehhüdü okuduktan sonra ayağa kalkmalı ve cemaate katılmalı, "tesbihat-ı erbaa"yı okumalı, sonra da imama birlikte rükûa gitmelidir... ve bu şekilde namazını tamamlamalıdır.

Eğer memum namazın üçüncü veya dördüncü rekâtında cemaate katılmak istiyorsa, en iyisi imam rükûa vardığında ona iktida etmektir. Çünkü kıyam esnasında iken imama iktida ederse Hamd ve sureyi kendisinin okuması vacip olur; elbette bu, imamın memuma Hamd ve sureyi okuma fırsatı vermesi halindedir. Eğer bunları okuma mühleti vermezse memum sadece Hamd suresine yetinerek rükûda kendisini imama yetiştirebilir. Eğer imam, memuma Hamd suresini okuma mühletini de vermezse; öyle ki memum, Hamd suresini tamamladığı takdirde imamın rükûuna yetişemeyecektir; bu durumda Hamd suresini okumayı kesip kendisini imamın rükûuna yetiştirmesi caizdir.

Yolcu Namazı

103. Mesele: Yolcunun öğlen, ikindi ve yatsı namazlarını şu sekiz şart altında kısaltarak ikişer rekât kılması gerekir:

Birincisi: Yolcu şer'i mesafeyi kat etme kastı taşınmalıdır; şer'i mesafenin miktarı ise yaklaşık 44 km sadece gidiş veya sadece dönüş veyahut 22 km gidiş ve 22 km dönüş olmak üzere toplamda 44 km'dir. Şer'i mesafe, kişinin örfün nazarında yolcu sayılacağı mekândan itibaren başlar ki bu da genellikle şehrin son noktasıdır.

İkincisi: Yolcunun kastı devam etmelidir; yani yolun ortasında kastından dönmemelidir.

Üçüncüsü: Şer'i mesafeyi kat ederken bir yerde on gün ikamet etme kastı olmamalıdır veya bir yerde ikametinde tereddüt ettiği halde otuz gün kalmamalıdır. Aynı şekilde yolun arasında vatanından veya ikamet yerinden geçmemelidir. Zira vatandan veya ikamet yerinden geçmek ve orada azıcık kalmak yolculuğu kesmiş olur.

Dördüncüsü: Yolculuğu mubah olmalıdır; yani yolculuk etmedeki maksadı haram bir iş yapmak olmamalıdır.

Beşincisi: Neşe ve eğlence için avlanma yolculuğu olmamalıdır.

Altıncısı: Evi yanında olan göçebeler gibi olmamalıdır.

Yedincisi: Denizci, pilot ve şoför gibi işi yolculuk olmamalı veya evi bir şehirde ve işi başka bir şehirde olup sürekli oraya yolculuk yapmak zorunda olduğundan çok yolculuk yapan biri (kesir'us-sefer) olmamalıdır.

Sekizincisi: Yolcu ruhsat haddine ulaşmalıdır; yani şehirden o kadar uzaklaşmış olmalı ki oranın yerleşim yerleri veya uzantılarında yaşamakta olan halkı görmemelidir.

104. Mesele: Zikri geçen şartları taşıyan bir yolcunun namazını kısaltarak kılması gerekir. Ancak aşağıdaki durumlardan biri oluşursa namazını kısaltamaz:

1- Vatanı veya ikamet bölgesinden geçmesi ve bir süre orada kalması.

2- Belli bir şehirde on gün kalmayı kastetmesi.

3- Belli bir şehirde ikamet kastı olmaksızın tereddüt içinde otuz gün kalmış olması.

Binaenaleyh eğer bu durumlardan herhangi biri tahakkuk edecek olursa – yeni bir yolculuk başlatmadıkça – namazını kısaltılarak kılmaktan tam kılmaya döndürmelidir.

105. Mesele: Vatan ve ikamet yerinden maksat şu üç yerden birdir:

1- Asli vatan; kişinin nispet edildiği yer ki genellikle onun doğduğu yeridir.

2- Kişinin, ömrünün geri kalan miktarını geçirmeği düşündüğü; kendisi için daimi olarak seçip ikametgâh ve mesken edindiği yer.

3- Kişinin uzun bir süre kendisi için ikametgâh edindiği ve artık orada kendisine “yolcu” denilmediği yer. Mesela; ticaret veya eğitim için bir yerde iki yıl veya daha fazla ikamet eden kimse gibi.

106. Mesele: Eğer yolcu bir şehirde on gün kalmayı kastederse; dört rekâtlı bir namazı eda olarak kılmadan önce niyetinden dönecek olursa namazını kısaltarak kılmalıdır. Fakat eğer dört rekâtlı bir namazı eda olarak kıldıktan sonra niyetinden dönecek olursa o şehirde kaldığı süre içinde namazını tam kılmalıdır.

107. Mesele: Vazifesi namazı kısaltarak kılmak olduğu halde onu tam kılan kişi hakkında birkaç durum söz konusudur ki en önemlileri şunlardır:

1- Namazın yolcu hakkında kısaltılması ile ilgili şer'i meseleyi bilmemesi veya kendisi hakkında namazı kısaltması gerektiği konusunu bilmemesi; ki bu durumda namazı sahihtir.

2- Bu, oradaki özel durumu bilmemesinden kaynaklanmıştır. Mesela şer'i mesafede gidiş-dönüşün toplamının da namazın kısaltılmasına sebep olduğunu bilmiyordu. Bu durumda eğer vakit içinde meseleyi öğrenirse ihtiyatı vacip gereği namazı yeniden kılmalıdır. Fakat eğer vakit geçtikten sonra öğrenirse namazı kaza etmesi vacip değildir.

3- Yolcu olduğunu unuttuğu veya yolcunun vazifesinin namazları kısaltmak olduğunu unuttuğu için tam kılmıştır. Bu durumun hükmü önceki durumda olduğu gibidir.

108. Mesele: Vazifesi namazı tam kılmak olan biri eğer onu kısaltarak kılacak olursa namazı batıldır ve onu yeniden kılmalı veya kazasını yerine getirmelidir. Elbette bir yerde on gün kalmayı kastetmiş olan yolcu; namazını tam kılması gerektiğini bilmediği için onu kısaltarak kılmış ve daha sonra meselenin hükmünü öğrenmişse, ihtiyatı vacip gereği namazını yeniden kılmalıdır.

109. Mesele: Eğer birisi vaktin başlangıcında yolcu değil idiyse ve namazı kılmadan yola çıkmış olursa yolculukta namazını kısaltarak kılmalıdır. Eğer vaktin başında yolcu olduğu halde namazı kılmamış; hareket edip vatanına veya on gün ikamet edeceği yere varmışsa namazını tam olarak kılmalıdır. Binaenaleyh namazı tam veya kısaltarak kılmadaki ölçü onun eda edilme vaktidir, vacip olma vakti değil.

110. Mesele: Yolcu dört yerde namazını kısaltarak veya tam kılma konusunda tercih hakkına sahiptir: Mekke, Medine, Sehle mescidini de içine alacak şekilde Kufe şehri, kabri şerifin yaklaşık on bir buçuk metre etrafındaki mesafeye kadar İmam Hüseyin'in (a.s) haremi.

Kaza Namazı

111. Mesele: Vakti sona erinceye kadar günlük namazını kılmayan veya batıl olarak kılan kimsenin, namazını vaktin dışında kaza etmesi vaciptir. Bu hükümden üç durum istisna edilmiştir:

1- Buluğa ermemiş çocuk veya deli ya da baygın kimsenin namazı; elbette baygınlık kendi fiil ve iradesi ile gerçekleşmemiş olmalıdır.

2- Hayız ve nifas kanı gören kadının, kanaması olan günlerde kılmadığı namaz.

3- Asli kâfirin (mürted olmayan) kılmadığı namaz.

112. Mesele: Kaza namazını yolculukta veya vatanda, gece veya gündüz her vakitte yerine getirmek mümkündür. Fakat şuna dikkat etmek gerekir: Vatanda veya ikamet ettiği yerde

tam olarak kazaya giden namazın kazasını, yolculukta dahi tam olarak kaza etmelidir. Yolculukta kazaya giden namazı da yolculukta olmasa dahi kısaltılmış olarak kaza etmelidir.

113. Mesele: Vaktin başlangıcında yolcu ve sonunda ise mukim olan veya tersi bir durumda olan kimsenin namazı kazaya gitmişse; vaktin sonundaki durumunu dikkate alacaktır. Eğer vaktin sonunda yolcu idiyse; namazı –kendi şehrinde olsa da – kasri (kısaltılmış) olarak kaza etmesi gerekir. Eğer vaktin sonunda yolcu değil idiyse; namazı – yolculukta da olsa – tam olarak kaza etmelidir.

114. Mesele: Günlük namazların kazasında tertip lazım değildir. Ancak eda olarak kılınmasında tertip gereken namazların kazasında tertibi riayet etmelidir. Bir güne ait öğlen ve ikindi veya bir geceye ait akşam ve yatsı namazını kaza edecek olan kimsenin aynı günün ikindi namazının kazasını o günün öğlen namazının kazasından önce yerine getirmesi caiz değildir.

115. Mesele: Bir mazeretten dolayı namazını kılmayan ve sonra da kaza etmesi mümkün olduğu halde kazasını yerine getirmeden ölen kimsenin; ihtiyatı vacip gereği büyük oğlu ondan taraf namazını kaza etmelidir. Elbette bir şartla; baba öldüğü sırada büyük oğul buluğa ermiş olmalı veya deli olmamalı, şer'i açıdan da babanın mirasından mahrum olmamalıdır. Eğer baba öldüğü sırada büyük oğul, buluğa ermemişse veya deli ise ya da mirastan mahrum ise onun kaza namazını kılması vacip olmaz. Büyük oğlun babanın kaza namazını şahsen kendisinin kılması gerekmez; bu iş için ücretle birini görevlendirebilir. Eğer başka biri babanın kaza namazını kılmayı üstlenirse teklif büyük oğlun boynundan düşer.

Ayat Namazı

116. Mesele: Vacip namazlardan biri ayat namazıdır. Bu namaz güneş ve ay tutulması sırasında vacip olur. İhtiyatı vacip gereği deprem olduğunda da kılınmalıdır. Güneş ve ay tutulması için kılınması gereken ayat namazının vakti, güneş veya ayın tutulmaya başladığı andan itibaren başlar ve onlar doğal haline dönünceye kadar devam eder. İhtiyatı vacip gereği deprem olduğunda hiçbir geciktirmede bulunmadan ayat namazını kılmalıdır.

117. Mesele: Ayat namazı iki rekâttır. Her rekâtta beş rükû vardır. Bu namazı yerine getirmek için tekbiret'ul-ihram getirip Hamd suresini okuduktan sonra herhangi bir sureyi – mesela Tevhid suresini – seçerek onu beş parçaya bölebilir. İhtiyatı vacip gereği “Bismillahirrahmanirrahim”e tek başına yetinmemelidir. Birinci bölüm olarak: “Bismillahirrahmanirrahim Kul Huvellahu Ehad” deyip rükûa gitmeli, rükûdan doğrulup ikinci bölüm olarak: “Allah’us-Samed” deyip rükûa gitmeli, rükûdan doğrulup üçüncü bölüm olarak: “lem yelid” deyip rükûa gitmeli, rükûdan doğrulup dördüncü bölüm olarak: “ve lem yuled” deyip rükûa gitmeli ve rükûdan doğrulup beşinci bölüm olarak: “ve lem yekun lehu kufuven ehad” deyip rükûa gitmelidir. Beşinci rükûdan doğrulup iki secde yerine getirdikten sonra ikinci rekâtı da aynı keyfiyette kılmalıdır. Namazın sonunda da günlük namazlarda olduğu gibi teşehhüt ve selam okumalıdır.

118. Mesele: Eğer birisi güneş veya ayın tutulduğunu bildiği halde kasten veya unutarak ayat namazı kılmazsa ve namazın vakti sona erecek olursa onun kazasını yerine getirmesi vacip olur. Eğer güneş ve ay tutulmasından haberi olmamışsa ve onun vakti de geçmişse; eğer güneş ve ayın yüzü tam olarak tutulmuşsa (yani güneş ve ayın tamamı kaybolacak şekilde tutulmuşsa) kazası vaciptir. Eğer tam olarak tutulmamışsa kaza vacip değildir.

Cuma Namazı

119. Mesele: Cuma namazı sabah namazı gibi iki rekâttır. Şu farkla ki; Cuma namazında iki hutbenin okunması gerekir. Cuma namazı, Cuma günü öğlen namazının yerine kılınır. Hz. Mehdi'nin (a.s) gaybet döneminde Cuma namazı şartlarına uygun şekilde kılınırsa; mükellef Cuma namazına katılmak veya öğlen namazını kılmak arasında ihtiyar sahibidir; ikisinden dilediğini tercih eder. Hatta vaktin en başında öğlen namazını kılabilir.

Cuma namazının sahih olma ve öğlen namazının yerine geçebilme şartlarından bazıları şunlardır:

- 1- Namaz cemaatle kılınmalı ve namaza katılanların sayısı imam da dâhil en az beş kişi olmalıdır.
- 2- Cuma imamı, cemaat imamındaki adalet vb. şartlara haiz olmalıdır. Cuma namazı, cemaat namazında muteber olan şartları taşımalıdır. (99 ve 100. meseleye müracaat edin).
- 3- Cuma imamı namazdan önce iki hutbe okumalıdır.
- 4- Namaz ikame edilmeden önce, beş buçuk kilometreden az bir mesafede başka bir Cuma namazı kılınmamış olmalıdır.

Oruç Hükümleri

Mübarek Ramazan ayının orucu, mukaddes İslam dininin en önemli vaciplerinden biridir. İmam Sadık'tan (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Her kim Ramazan ayından bir günü – mazereti olmadan – iftar ederse (bozarsa) iman ruhu ondan çıkıp gider."

120. Mesele: Orucun mükellefe vacip olma şartları şunlardır:

- 1- Baliğ olmalıdır. Buluğa ermemiş olan kimseye oruç farz değildir. Gerçi oruca alıştırmak için ona oruç tutturmak müstehaptır. Mesela; çocuğa gücü ölçüsünde sabahtan öğlene kadar (biraz fazla veya eksik) bir şey yiyip içmemesi emredilebilir. Böylece oruca alıştırılır ve onun tahammül gücü geliştirilir.
- 2- Akil olmalıdır.
- 3- Baygın olmamalıdır.
- 4- Hayız ve nifastan temizlenmiş olmalıdır. Dolayısıyla hayız ve nüfesa kadına oruç tutmak farz değildir. Aksine onların orucu sahih değildir. Fakat daha sonra kaza etmeleri gerekir.

5- Orucun zararı olmamalıdır. Eđer orucun hastaya zararı olacaksa; mesela onun hastalıđını Őiddetlendirecekse veya tedavi sűrecini geciktirecekse veya acısını artıracaksa oruĉ ona farz olmaz. Elbette bunların tűműnde sűz konusu zarar dikkate deđer Őlĉűde olmalı ve genellikle tahamműlű aŐacak seviyede olmalıdır.

6- Yolcu olmamalıdır. Vazifesi namazlarını kısaltarak kılmak olan bir yolcuya oruĉ vacip değildir. Bilakis bűyle birinin tutacağı oruĉ sahih değildir. Elbette bundan bazı durumlar istisna edilmiŐtir:

a- Yolculukta oruĉ tutmanın batıl olduđunu bilmeyen kimse; oruĉ tutmuŐsa ve gűn tamamlandıktan sonra meselenin hűkműnű ŐđrenmiŐse, bu durumda tuttuđu oruĉ sahihtir ve kaza etmesi de vacip deđildir.

b- Őđlen ezanından sonra yolculuk yapan kimse – ihtiyatı vacip olarak – orucunu tamamlamalı ve bu oruĉla yetinmelidir. (Kazaya gerek yoktur).

c- Őđlen vaktinden Őnce Őehrine ulaŐmıŐ olan yolcu eđer orucu bozan iŐlerden birini yapmamıŐsa – ihtiyatı vacip geređi – o gűnűn orucuna niyet etmeli ve onunla yetinmelidir.

Fakat Őđlen ezanından Önce yolculuğa ĉıkmak isteyen kimsenin kendi Şehrinde veya yola ĉıktıktan sonra orucunu bozması caiz değildir. Ancak 103. meselede belirtilmiŐ olan ruhsat haddine vardığında orucunu bozabilir.

121. Mesele: Ramazan ayının hilali aşağıdaki yollardan biriyle sabit olur:

Birincisi: İnsanın kendisi hilali gűrűrse

İkincisi: İki adil Őahit ayı gűrdűklerine dair Őahitlik ederse ve insanın onların hata yaptıklarına dair ilmi olmazsa; Őahitliklerine karŐı hűkmen de olsa muarız bulunmaması durumunda Őahitlikleri kabul edilir. Hűkmen muarızdan maksat, onların Őahitliklerini kabul etmeyi engelleyecek bazı faktűrlerdir. Mesela halktan birĉok kiŐi hilali gűrmek iĉin ĉıktıđı halde eđer o iki adil Őahsın dıŐında hiĉ kimse hilali gűrdűđűnű iddia etmiyorsa onların Őahitliđi ile hilal sabit olmaz.

Ŭçűncűsű: Őaban ayının baŐlangıcından otuz gűn geĉmiŐ olursa

Dűrdűncűsű: Halk arasında hilalin gűzűktűđű konusu insana ilim veya itminan sađlayacak Őekilde yayılmıŐ olursa hilal sabit olur. Fakat radyo ve televizyonlardan hilalin sabit olduđunun duyurulması muteber deđildir.

İnsanın, Őaban ayının son gűnű mű yoksa Ramazanın ilk gűnű mű olduđu hususunda Őek ettiđi gűnde Ramazan ayı niyeti ile oruĉ tutması caiz deđildir. Fakat o gűnű uhdesinde bulunan kaza orucu niyeti ile oruĉ tutabilir. Eđer kaza orucu yoksa Őaban ayının műstehap orucu niyeti ile oruĉ tutabilir. Eđer daha sonra o gűnűn Ramazan ayından olduđu anlaŐılırsa tuttuđu oruĉ Ramazandan sayılır.

Ramazan ayının son günü mü yoksa Şevval ayının ilk günü mü olduğunu bilmediği gün, insanın orucunu bozması caiz değildir. Fakat o gün içinde Şevval ayının ilk günü olduğu anlaşılırsa orucunu açmalıdır.

122. Mesele: Oruç; Yüce Allah'ın emrini yerine getirmek için insanın, sabah ezanından akşam ezanına kadar "muftirat" denilen orucu bozan şeylerden kaçınmasıdır. Orucu bozan şeyler şunlardır:

1- İster çok olsun ister az olsun, kasten yemek ve içmek. Eğer bunu kasten yapmazsa orucu batıl olmaz. Mesela biri oruçlu olduğunu unutarak bir şey yer veya içerse orucu batıl olmaz.

2- Önden veya arkadan kasıtlı olarak cinsel ilişkide bulunmak; ister ilişkinin aktif tarafı olsun ister pasif tarafı, fark etmez.

3- İstimna/mastürbasyon; insan kendisinden meni çıkarmak için bir iş yapar ve ondan meni çıkarsa. Bu iş haddizatında helal olsa da – mesela eşyle oynatarak kendisinden meni getirmesi gibi – orucu bozar. Fakat gün içinde uyurken ondan meni çıkarsa orucuna zarar vermez. Hatta günün sonuna kadar gusül almasa dahi orucu batıl olmaz.

4- Kasten kusmak

5- Kasten su ve her türlü sıvı şeylerle tenkiye yapmak

6- İhtiyatı vacip olarak Yüce Allah'a veya Resulullah'a veyahut masum imamlardan birine yalan isnat etmek

7- İhtiyatı vacip olarak kasten boğaza yoğun duman veya toz kaçırmak

123. Mesele: Eğer insan Ramazan ayının gecesinde cünüp olursa şafak vaktinden önce gusül yapmalıdır. Eğer hastalık vb. bir mazeretten dolayı gusül yapmazsa teyemmüm etmelidir. Aynı şekilde eğer bir kadın Ramazan ayının gecesinde hayız veya nifastan temizlenirse şafak vaktinden (sabah ezanından) önce gusül yapmalıdır. Her iki durumda da eğer cenabet veya hayız ya da nifas guslünü veya bunlara alternatif olan teyemmümü kasıtlı olarak sabah ezanına kadar yapmazsa o günün orucunu kaza etmelidir. Ayrıca o gün içinde mutlak kurbet kastıyla orucu bozan şeylerden kaçınmalıdır.

124. Mesele: Eğer Ramazan ayının gecesinde cünüp olan kişi uyuduğu takdirde sabah ezanından önce uyanacağına dair itminan taşıdığı ve uyanıp gusül alma planı olduğu halde uyur ve sabah ezanına kadar uyanmazsa orucu sahihtir. Eğer bu kişi sabah ezanından önce uyanır, sonra tekrar uyursa ve sabah ezanına kadar uyanamazsa ceza olarak o günü kaza etmelidir.

125. Mesele: Eğer insan Ramazan ayının orucunu yemek, içmek veya cinsel ilişki veya istimna ya da sabah ezanına kadar cünüp kalmak suretiyle bozarsa; bunu da herhangi bir zorlama ve icbarla değil, kendi irade ve kastıyla yaparsa ona, kazanın yanı sıra keffaret de vacip olur.

Kasten orucu bozmanın keffareti konusunda insan şu üç seçenektan birini tercih edebilir: Her gün için bir köle azat etmek veya iki ay oruç tutmak veyahut altmış fakiri doyurmak. Her fakiri doyurmak için 750 gram hurma veya buğday veya ekmek veya makarna ya da taam ismi verilen şeyi vermesi yeterlidir. Fakire taamin parasını ödemesi yeterli değildir.

126. Mesele: Orucun keffareti, orucun vacip olduğu ve yaptığı işin orucu bozduğunu bilen kimse için vaciptir. Dolayısıyla bilgisizlik sebebiyle orucun kendisine vacip olmadığına yakın eden veya yaptığı işin orucu bozmadığına yakini olan kimseye keffaret vacip olmaz. Mesela eğer biri henüz teklif çağına ulaşmadığını düşünerek oruç tutmuyorsa veya orucu bozan işlerden birini, orucu bozmadığını düşünerek yapıyorsa her iki durumda da ona keffaret vacip olmaz. Elbette keffarenin vacip olduğunu bilmek, onun vacip olma şartı değildir.

127. Mesele: Eğer Ramazan ayının orucunu mazeretli veya mazeretsiz olarak tutmamışsa onun kazasını – oruç tutmanın mutlak surette haram olduğu Ramazan ve Kurban bayramı dışında – yılın diğer günlerinde tutmalıdır. Orucun kazasının tutulması konusunda bazı istisnalar vardır:

1- Hastalığı gelecek yılın Ramazan ayına kadar devam eden hasta; öyle ki yılın hiçbir bölümünde oruçların kazasını tutma gücüne sahip değildir. Bu durumda kaza orucu ondan düşer. Fakat fidye vermelidir; yani her gün için fakire yaklaşık 750 gram taam (gıda maddesi) vermelidir.

2- Oruç tutmanın kendilerine aşırı ölçüde sıkıntı ve meşakkat verdiği yaşlı erkek ve yaşlı kadın; bunların da oruç tutması gerekmez ve kazadan da muaftırlar. Fakat fidye vermelidirler. Eğer oruç tutmak onlar için asla mümkün değilse fidye vermeleri de gerekmez.

3- Ne kadar su içse de susuzluğu dinmeyen bir hastalığı olan kimse, yaşlı erkek ve yaşlı kadınla aynı hükmü taşır.

128. Mesele: Doğum zamanı yaklaşmış olan (hamileliğin sekizinci ve dokuzuncu aylarını geçiren) kadının oruç tutmasının kendisine ve bebeğine zararı olursa; aynı şekilde süt emziren ve sütü az olan kadının oruç tutması, kendisine ve bebeğine zarar verirse; her ikisinin de Ramazan orucunu bozmaları caizdir. Fakat Ramazan ayından sonra tutmadıkları günlerin orucunu kaza etmeli ve her gün için fidye vermelidirler.

129. Mesele: Üzerine Ramazan ayının orucunun kazası vacip olan kimsenin aynı yıl içinde ve sonraki Ramazan ayı gelmeden önce kaza oruçlarını tutması en uygun olanıdır. Eğer kasten kaza oruçlarını geciktirirse –günah işlemiş sayılmamakla birlikte – her gün için bir fakire 750 gram gıda maddesi vermelidir. Eğer kasten geciktirmemişse ihtiyatı vacip olarak fidye ödemelidir.

130. Mesele: Ramazan ayının orucunun kazasına niyet etmiş olan kimsenin öğlen ezanından sonra orucunu bozması caiz değildir. Eğer bunu yaparsa boynuna keffaret gelir ve on fakiri

doymalıdır; yani onlardan her birine 750 gram taam vermelidir. Eğer buna gücü yetmezse üç gün oruç tutmalıdır.

131. Mesele: Boynunda Ramazan ayının kaza orucu bulunan kimsenin müstehap oruç tutması sahih değildir. Fakat eğer boynunda başka bir vacip oruç varsa; mesela boynunda keffaret orucu veya Ramazan ayından başka bir ayın orucunun kazası gibi bir oruç varsa, müstehap oruç tutması sahihtir.

Hac Hükümleri

İslam şeriatının en önemli vaciplerinden biri hac farızasıdır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **“Gitmeye gücü yetenin o evi ziyaret etmesi, Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (kendisine zarar vermiştir ve bilmelidir ki); Allah bütün âlemlerden müstağnidir.”**

İmam Sadık’tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir: **“Her kim (şiddetli ihtiyaç yüzünden veya hastalığı sebebiyle hac yapmaya takat bulamaması veya hükümetin engeline takılması gibi bir mazereti olmadığı halde) İslam’ın hac farızasını yapmadan ölürse Yahudi veya Hıristiyan olarak ölecektir.”**

132. Mesele: Hac farızası baliğ, akil ve imkân sahibi kimseye vaciptir. İmkân sahibi olmak aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halindedir:

1- Bedeni yeterlilik; yani kişinin haccı bizzat kendisinin yerine getirebileceği şekilde sağlıklı olmasıdır. Dolayısıyla hiçbir şekilde haccı yerine getiremeyecek düzeyde yaşlı ve hasta olan kimse veya hac amellerini yerine getirmesi, kendisini genellikle tahammül edilemeyecek bir meşakkat ve sıkıntıya düşürecek kimsenin bizzat hacca gitmesi lazım değildir.

2- Yol boyunca ve hac amellerini yaparken canı, malı ve namusunun güvende olması.

3- Mali yeterlilik; pasaport ve vize masrafları da dâhil olmak üzere hacca gidip gelmek için gerekli olan yol harcı veya sadece gidiş için – eğer kendi şehrine dönmek niyeti yoksa – ve orada ikamet edeceği sürede yiyecek, ilaç vb. masraflarını karşılayacak güçte olmalıdır.

4- Hac farızasını yerine getirmek, döndükten sonra insanı sıkıntı ve meşakkate düşürmemelidir. Binaenaleyh az geliri olan bir kişi eğer bir şekilde hac masraflarını karşılayacak malı bir araya getirirse ve bununla hac yaptığı takdirde geri döndüğünde eski maddi durumunu kaybetmiş olacak ve sıkıntıya düşecekse; böyle biri hacca mükellef değildir.

5- Vakit yeterliliği; yani şahsın kutsal topraklara gidip hac amellerini yerine getirecek kadar zamanı olmalıdır. Dolayısıyla eğer birinin hacca gidecek mali yeterliliği kazanmasının ardından haccın öncesinde gerekli olan (pasaport ve vize gibi) işlemler için yeterli zamanı bulunmazsa veya bu işleri yapabilmesi için genellikle tahammül edilemeyecek ölçüde bir sıkıntı ve meşakkate katlanması gerekiyorsa; bu durumda o yıl ona hac vacip olmaz. Eğer

gelecek yıl veya ondan sonraki yıllarda hacca gidebileceğine kalben itminan ederse bu farızayı yerine getirmek için malını koruması vaciptir.

133. Mesele: Hac için naip tutmak (yani bir şahıs tarafından hac yapmak üzere başka birini göndermek) üç yerde vaciptir:

1- Hac masraflarını temin edecek mali güce sahip olduğu halde hastalık veya bedeni olarak hacı yapamamasına sebep olan bir mazereti olan kimseden taraf naip tutulabilir.

2- Kendisinin hacca gitme gücü olduğu halde onu yapmada gevşeklik etmiş, sonra da yaşlılık ve hastalık sebebiyle onu yerine getirmekten aciz bir duruma düşmüş, gelecekte de hac yapabileceğine ümidi olmayan kimseden taraf naip tutulabilir.

3- Hacı yerine getirebilecek gücü olduğu halde bunu yapmada gevşeklik göstermiş ve daha sonra da vefat etmiş olan kimsenin mirasından, ondan taraf hac yapması için bir kişiyi görevlendirmek gerekir.

134. Mesele: Üç çeşit hac vardır: Temettü haccı, ifrad haccı ve kiran haccı.

Temettü haccı, ikamet ettikleri yer, Mekke şehrinden seksen sekiz kilometreden fazla olan kimselerin görevidir.

İfrad ve kiran haccı ise Mekke halkı ile ikamet yerleri Mekke'ye bundan daha az mesafede olanların vazifesidir.

Dünyadaki müminlerin çoğunluğu Mekke'ye seksen sekiz kilometreden daha uzakta ikamet ettikleri için onların görevi temettü haccı ile sınırlıdır. Dolayısıyla temettü haccının hükümlerini özet olarak beyan edeceğiz.

135. Mesele: Temettü umresinde sırasıyla aşağıdaki beş amel vaciptir:

1- Mikatlardan (ihram giymek için belirlenmiş belli bölgeler) birinde ihram giymek.

2- Kâbe'nin etrafında yedi defa dönmek/tavaf etmek.

3- Makamı İbrahim'in arkasında tavaf namazı kılmak.

4- Safa ile Merve arasında yedi defa say etmek.

5- Taksir; yani saç, sakal veya bıyıktan bir miktarını kırmak.

Temettü haccında ise on üç amel vaciptir:

1- Mekke'de ihram giymek

2- Zilhicce ayının dokuzuncu günü öğlen vaktinden gün batımına kadar Arafat'ta durmak.

3- Bayram gecesinin bir miktarından gün doğumuna kadar Müzdelife'de durmak.

- 4- Bayram günü büyük şeytanın taşlanması
- 5- Bayram günü veya teşrik günlerinin sonuna kadar Mina'da kurban kesmek
- 6- Mina'da saç tıraş etmek veya onun bir miktarını kırmak
- 7- Allah'ın beytini tavaf etmek (ziyaret tavafı)
- 8- Makamı İbrahim'in arkasında tavaf namazı kılmak
- 9- Safa ile Merve arasında say yapmak
- 10- Nisa tavafı
- 11- Nisa tavafının namazı
- 12- Zilhicce ayının on bir ve on ikinci gecelerini Mina'da kalmak
- 13- On birinci ve on ikinci günlerde şeytanları taşlamak

136. Mesele: Umre ve hac amellerinden her biri ibadet mahiyetindeki amellerdendir; dolayısıyla Yüce Allah'ın emrine itaat ve teslimiyet kastı ile yerine getirilmelidir. Hac amellerinin birçok özellik ve ayrıntıları vardır ki bunlar "Menasik-i Hac/Hac Amelleri" risalesinde beyan edilmiştir. Bu ilahi farizayı yerine getirmek isteyen kimsenin hac hükümlerini yeterli ölçüde öğrenmesi gerekir. Aksi halde bilgisizlikle eksik veya batıl bir hac yapmış olur ki bu durumda yeniden hac yapması gerekir.

Zekât Hükümleri

Kutsal İslam şeriatının en önemli vaciplerinden biri zekâttır. Hatta Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde zekâtı namazın yanında zikretmiştir. Rivayete göre vacip zekâtını yerine getirmeyen kimsenin namazı kabul edilmez.

Birinci Bölüm: Malların Zekâtı

137. Mesele: Birkaç şeyde zekât vaciptir:

- 1- Deve, koyun, keçi, sığır ve aynı şekilde manda
- 2- Altın ve gümüş cinsinden olan nakit parada
- 3- Arpa, buğday, hurma ve kuru üzüm
- 4- [İhtiyatı vacip olarak] ticaret malında; yani fiyatı pahalandığında satmak maksadıyla biriktirilen malda.

138. Mesele: Deve, koyun, keçi, sığır ve mandada zekâtın vacip olma şartları şunlardır:

Birinci Şart: Sözü geçen hayvanlar nisap haddine ulaşmalıdır. Nisaptan maksat, bu hayvanların zekâtı vacip kılan belli sayıya ulaşmasıdır.

Devenin nisapları şunlardır:

Birinci nisap: Beş devedir; onun zekâtı bir koyundur.

İkinci nisap: On devedir; zekâtı iki koyundur.

Üçüncü nisap: On beş devedir; zekâtı üç koyundur.

Dördüncü nisap: Yirmi devedir; zekâtı dört koyundur.

Beşinci nisap: Yirmi beş devedir; zekâtı beş koyundur.

Altıncı nisap: Yirmi altı devedir; zekâtı ikinci yılına girmiş olan bir devedir.

Yedinci nisap: Otuz altı devedir; zekâtı üçüncü yılına girmiş olan bir devedir.

Elbette devenin başka nisapları da vardır ki bu özet risalede onları zikretmiyoruz.

Koyunun nisapları:

Birinci nisap: Kırk koyundur; zekâtı bir koyundur.

İkinci nisap: Yüz yirmi bir koyundur; zekâtı iki koyundur.

Üçüncü nisap: İki yüz bir koyundur; zekâtı üç koyundur.

Dördüncü nisap: Üç yüz bir koyundur; zekâtı dört koyundur.

Beşinci nisap: Dört yüz koyun ve yukarıdır ki her yüz koyunda bir koyun zekât vermelidir.

Sığır ve mandanın nisapları:

Birinci nisap: Otuz baş; zekâtı ikinci yılına girmiş bir buzağıdır.

İkinci nisap: Kırk baş; zekâtı üçüncü yılına girmiş dişi bir buzağıdır.

İkinci Şart: Sözü geçen hayvanlar doğal otlaklarda otlayan olmalıdırlar. Eğer onlar için satın almak veya otlaklardan biçmek suretiyle ot ve yem tedarik edip besliyorsa – velev bu besleme yılın belli bölümünde olsa da – zekât söz konusu olmaz.

Üçüncü Şart: Hayvanların sahibi veya onun velisi yıl boyunca bu hayvanlar üzerinde tasarrufta bulunabilmelidir. Binaenaleyh eğer dikkate değer bir süre çalınmış olurlarsa zekâtları vacip olmaz.

Dördüncü Şart: Hayvanların sahibi on bir ay tastamam olarak onları kendi mülkünde bulundurmalı ve on ikinci aya girdiğinde onların sahibi olma niteliğini kaybetmemiş olmalıdır.

139. Mesele: Altın ve gümüş türünden olan paralarda zekâtın vacip olma şartları şunlardır:

Birinci Şart: Altının miktarı toplamda 69.6 grama ulaşmalıdır. Bu durumda onun yüzde iki buçüğünü zekât olarak vermelidir. Bu miktara eklenecek olan her 13.92 gramda onunla orantılı olarak yüzde iki buçüğünün zekâtını vermelidir.

Gümüşe gelince; 487 grama ulaştığında yüzde iki buçüğünü zekât olarak vermelidir. Bu miktara eklenecek olan her 97.44 gram gümüşün yüzde iki buçüğünü zekât olarak vermelidir.

İkinci Şart: Altın ve gümüşün sahibi on bir ay tastamam olarak onları kendi mülkünde bulundurmalı ve on ikinci aya girdiğinde onların sahibi olma niteliğini kaybetmemiş olmalıdır.

Üçüncü Şart: Altın ve gümüşün sahibi yıl boyunca onlar üzerinde tasarruf edebilmelidir. Binaenaleyh eğer dikkate değer bir süre kaybolursa zekâtı vacip olmaz.

Dördüncü Şart: Bunların sahibi baliğ ve akil olmalıdır. Dolayısıyla buluğa ermemiş çocuğun ve deli birinin mallarının zekâtı vacip değildir.

140. Mesele: Altın ve gümüşün, aşağıdaki durumlarda zekâtı yoktur:

1- Külçe altın ve bugün piyasada satılan altın sikkeler

2- Altın ve gümüşten yapılmış olan ziynet eşyaları

3- Altın ve gümüşten yapılmış ama muamelede kullanımı yaygın olmayan nakit paralar; mesela bazı kadınların ziynet eşyası olarak kullandıkları Osmanlı sikkeleri bu kabildendir.

Aynı şekilde bugün insanların alışverişte yaygın şekilde kullandıkları altın ve gümüşten olmayan kâğıt ve filiz paralarda zekât yoktur.

141. Mesele: Arpa, buğday, hurma ve kuru üzümde zekât iki şartla vacip olur:

Birinci Şart: Nisap haddine ulaşması; onların nisabı, kurduktan sonra yaklaşık 847 kilograma ulaşmasıdır. Bu durumda onların zekâtı aşağıda belirtildiği miktardadır:

1- Eğer tamamen yağmur suyu ve nehirden gelen su vb. şekilde sulanmışsa; sahibi onları sulamak için ekstra çaba sarf etmemiş veya bazı araçları kullanmamışsa, bu durumda zekâtı yüzde ondur.

2- Eğer onları elle veya su pompası gibi birtakım araçlarla sulamışsa; bu durumda zekâtı yüzde beştir.

3- Eğer bazen yağmurla ve bazen elle veya birtakım araçlarla sulanmışsa; bu durumda zekâtı yüzde yedi buçuktur. Eğer bu iki sulama yönteminden biri göze gelmeyecek kadar az ve naçiz ise o zaman baskın sulama şekline göre zekâtı belirlenir.

İkinci Şart: Zekât vacip olduğunda sözü geçen mahsuller mükellefin mülkiyetinde bulunmalıdır. Binaenaleyh eğer zekât bunlara vacip olduktan sonra mükellefin mülkiyetine

geçmiş olurlarsa ona zekât vacip olmaz. Elbette eğer mükellef, birinci malikin mahsullerinin zekâtını ödemediğini bilirse onların zekâtını çıkarması ona vacip olur. Eğer mahsuller satın alma vb. bir muameleyle onun mülküne geçmişse ve satıcı gerçeği söylemeyerek onu aldatmışsa; bu durumda ödenen zekâtın bedelini ondan isteyebilir.

142. Mesele: Ticaret malında zekâtın vacip olma şartları şunlardır:

1- Malik baliğ ve akil olmalıdır.

2- Mallar nisap haddine ulaşmış olmalıdır; ticaret malının nisabı, altın ve gümüşün nisabı miktarındadır. Yani onun değeri, 69.6 gram altın veya 487 gram gümüş kıymetine ulaşmış olmalıdır.

3- Ticaret malı satın alma gibi bir akitle elde edilmiş olmalı ve onunla ticaret yapmayı kastettiği zamandan bir yıl geçmelidir.

4- Bir yıl boyunca onunla ticaret etme niyetinde baki kalmalıdır.

5- Malın sahibi yılın tamamında onu kullanma imkânına sahip olmalıdır.

6- Yıl boyunca sermaye miktarı veya daha fazla bir fiyata alıcısı olmalıdır.

Ticaret malındaki zekât miktarı yüzde iki buçuktur.

143. Mesele: Zekât sekiz yerden birinde kullanılmalıdır:

Birinci ve ikincisi: Fakirler ve miskinler; maksat kendisi ve ailesinin yıllık ihtiyacına sahip olmayan kimselerdir. Onların gelir getirecek ve yıllık giderlerini sağlayacak bir sanat ve mesleği yoktur. Fakirle miskin arasında şu fark vardır: Miskin geçim bakımından fakirden daha zor ve kötü durumdadır; o, hatta günlük ihtiyacı olan şeye dahi sahip değildir.

Üçüncüsü: Zekât ilerinde çalışan görevliler. Onlar, Resulullah (s.a.a) veya imam (a.s) veya şer'i hâkim ya da onun naibi tarafından zekâtları toplamak ve hesaplamakla, topladıkları malları onlara veya fakirlere ulaştırmakla görevlendirilmiş kimselerdir.

Dördüncüsü: Kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen kimseler; bunlar imanı zayıf olan Müslümanlardır. Onlara zekâttan verilmesi durumunda imanları güçlenecektir. Aynı şekilde kendilerine zekât verilmesi halinde İslam dinine veya Müslümanları savunmaya rağbet edecek kâfirler de bu gruptandır.

Beşincisi: Köleleri satın alıp azat etmek

Altıncısı: Borçlular; maksat meşru borçlarını ödeyemeyen kimselerdir.

Yedincisi: Allah yolunda; yani halkın geneline faydası olacak cami, okul, vb. hayır merkezleri için

Sekizincisi: Yolcular; maksat, malı bittiği için yolda kalmış ve şehrine dönecek harcırahı olmayan; ancak yol harcı verilmesi durumunda şehrine dönebilecek kimselerdir.

144. Mesele: Zekâtın verileceği kimse on iki imam Şiası olmalı ve zekâtı haram yolda kullanmamalıdır. İhtiyatı vacip olarak şarap içen, namaz kılmayan ve açık şekilde günah işleyen biri olmamalıdır.

Aynı şekilde onun geçimi zekâtı veren için vacip olmamalıdır. Mesela; insan kendi karısına zekât veremez. Eğer zekâtı veren seyit değilse onu alan da seyit olmamalıdır.

İkinci Bölüm: Fitre Zekâtı

145. Mesele: Fitre zekâtının vacip olma şartları şunlardır:

1- Baliğ olmalıdır.

2- Akil olmalı ve bîhuş olmamalıdır.

3- Zengin olmalı, yani fakir olmamalıdır. Fakirliğin manası 143. meselede geçti.

Binaenaleyh mükellef, Ramazan ayının son gününde gün batımından az bir süre önce ve Fıtır bayramı gecesinin ilk anlarında bu şartlara kavuşursa kendisinin ve örfen ekmek yedirdiği sayılan kimselerin – her ne kadar nafakaları onun uhdesinde olmasa da – fitresini çıkması vaciptir. Yukarıdaki şartların gerçekleşmesi halinde ihtiyatı vacip olarak fitreyi gün batımından bayram günü öğlen ezanına kadar ayırmalıdır.

146. Mesele: Fakir birinin kendisi ve ekmek yedirdiği sayılan insanların fitresini vermesi müstehaptır. Eğer sadece tek kişinin fitresini verme gücü varsa onu kendisinden taraf aile üyelerinden birine fitre kastı ile vermesi caizdir; o da aynı niyetle bunu aile fertlerinden başka birine verebilir. Böylece bu amel ailenin son ferdine kadar tekrarlanır. En son kişi ise bunu kendilerinden başka bir fakire verir.

147. Mesele: Fitre zekâtının miktarı, yaşadığı şehirde tüketilmesi yaygın olan buğday veya arpa veya hurma veya kuru üzüm veya diğer gıda maddelerinden kişi başına yaklaşık üç kilogramdır. Mükellef onun bedelini nakit olarak da ödeyebilir.

148. Mesele: Fitre zekâtını Ramazan ayı içinde ve fitrenin vacip olma zamanı gelmeden önce de ayırıp ödemesi caizdir. Bayram namazı kılmak niyeti olmayan kimse fitreyi ayırma işini bayram günü öğlen ezanından öncesine kadar geciktirebilir. Fakat bayram namazı kılmak isteyen kimse ihtiyatı vacip gereği fitresini namazdan önce ayırmalıdır.

149. Mesele: Fitre, ayırıp bir köşeye koymakla belirlenmiş olur. Onun için mükellef, ayırıp kenara koyduğu fitreyi kullanma ve sonra yerine başka bir mal koyma hakkına sahip değildir.

150. Mesele: Fitre zekâtını malların zekâtı bölümünde (143. mesele) zikri geçenlerden fakirlere ve miskinlere ödemek gerekir.

Elbette Şu hususu dikkate almak gerekir: Seyit olmayan birinin fitresini seyit olan birine vermesi caiz değildir. Aynı Şekilde insanın; annesi, babası, karısı ve evladı gibi geğimini sağlamakla mükellef olduğu kimselere fitre vermesi caiz değildir.

151. Mesele: Fitre zekâtının – mükellefin yaşadığı Şehirde zekata müstahak kimseler olsa bile – Şer'i hâkime ulaştırılması maksadıyla başka bir Őehre götürülmesi caizdir. Şehrinde müstahak fakir varsa; ihtiyatı vacip gereği fitre zekâtı, Şer'i hâkimden baŐkası için başka Őehre götürülmemelidir.

Humus Hükümleri

Humus mukaddes İslam dininin Kur'an-ı Kerim'de açık Şekilde karara bağladığı mali yükümlölük ve haklardan biridir. Bu farızanın önemi Ehlibeytten (a.s) gelen birçok rivayette belirtilmiştir. Bu rivayetlerden bazısında humus vermeyenler ve onun haksızca yiyenler lanetlenmiŐlerdir.

152. Mesele: Humusun vacip olduğu mallar Şunlardır:

- 1- Kendileriyle savaŐmanın caiz olduğu kâfirlerden elde edilmiş savaŐ ganimeti
- 2- Altın, gümüş, bakır, demir, kükürt ve petrol gibi yeraltından çıkarılan madenler
- 3- Toprağa veya duvara veya başka bir yere gömölerek saklanmıŐ defineler
- 4- Denizler ve büyük nehirlerin bağrında meydana gelen ve dalgıçlıkla çıkarılan inci ve mercan gibi mücevherler
- 5- Bazı durumlarda haramla karıŐmıŐ helal mal
- 6- Ticaret veya sanat ya da başka yolla kazanılarak elde edilen gelir ve aynı Şekilde kişinin kazanç yolu dışında eline geçen mal; hediye ve vasiyet gibi veya ona baęıŐlanmış veyahut yardım maksadıyla verilmiş humus ve zekâtta olmayan mallar.

Bazı mallarda humus vacip değildir:

Birincisi: Kadının mihriye olarak aldığı mal

İkincisi: Kocanın hul'i talak (boŐama) karŐılıęında aldığı mal

Üçüncüsü: Şer'i diyet olarak alınan mal; ister bir uzvun diyeti olsun ister başka diyet, fark etmez.

Üçüncüsü: İnsanın miras yoluyla elde ettiği mal; elbette bunun bazı istisnai durumları da vardır. Bu konuda daha fazla bilgi için Tevzi'ul-Mesail risalesine müracaat edilmelidir.

Zikri geçen altı yerde belli Şartlar dâhilinde humus vacip olmaktadır ki bunların detayları ilmihal kitaplarında açıklanmıştır. Biz konunun fazla uzamaması için sadece humusla ilgili bazı hükümleri beyan etmekle yetineceğiz.

153. Mesele: Kazanç gelirlerinin humusu aşağıda zikredilen masrafları eksiltildikten sonra vacip olur:

1- **Ticaret giderleri:** Kişinin kazanç sağlamak için harcadığı maldır. Mesela ticarethane ve ambar olarak tuttuğu yerin kirası; elektrik, su, telefon, nakliyat vb. masraflar

2- **Yıllık giderleri:** Kişinin kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kimseler (ailesi) için yaptığı yıllık harcamalar. Yani yeme-içmesi, giyim- kuşama, meskeni, servis ve nakliye giderleri, ev eşyası, tedavi ve ilaç giderleri, kısacası yaşamı için vazgeçilmez olan tüm masrafları bu giderlerden sayılır. Aynı şekilde borç ödemek için kullandığı para, başkalarına verdiği hediye ve ödülleri, ziyaret ve seyahat yolculuklarındaki giderleri, misafirlerini ağırlarken yaptığı harcamalar da bu giderlerdendir. Yani örfen onun ayarındaki insanlar için israf sayılmayacak ölçüdeki tüm harcamaları bu giderlerden sayılmaktadır.

Binaenaleyh diyelim ki bir esnaf nakit ve gayri nakit olan mallarını hesaplamasını yaptığında gördü ki; elde ettiği kârdan kendisi ve ailesinin harcamalarını çıktıktan sonra geriye beş bin lira kaldı. Bu durumda bunun beşte birini, yani bin lirasını humus olarak vermelidir.

154. Mesele: Yaşantılarının masraflarını temin edecek bir işi bulunmayan; mesela birtakım hediye ve nezirlerle geçinen kimselerin humus yıllarının başlangıcı ellerine ilk gelirin geçtiği gündür. Dolayısıyla onlar için ne zaman bir gelir oluşursa bir yıl boyunca onu yıllık giderleri için kullanmaları caizdir.

Fakat yaşantısının masraflarını karşılayacak ticaret, işçilik, sanat vb. bir işi bulunan kimsenin humus yılının başlangıcı işe ve kazanmaya başladığı gündür. Netice olarak bu kişiler o yıl içindeki giderlerini gelecek yılın gelirinden eksiltebilirler. Fakat humus yılı sona erdiğinde birinci yılda elde etmiş oldukları kârı ikinci yılın giderlerinde kullanamazlar. Ancak onun humusunu verdikten sonra bunu yapabilirler.

155. Mesele: Kazanç sermayesi ve ticaretin diğer gereksinimleri humustan istisna edilen giderlerden sayılmaz. Dolayısıyla yıllık gelirleriyle sermaye ve ticaret gereksinimlerini elde etmiş olan bir esnafın humus yılının bitiminde yapması gereken şudur: Tüm varlığının; gerek nakit para olsun gerekse ticaretiyle alakalı olan satılacak ürünler olsun, hepsinin hesabını yaparak humusunu ödemelidir. Aynı şekilde sanatkâr ve çiftçilerin kullandıkları alet ve malzemeler de kazanç sermayesi ve gereksinimleri hükmündedir.

156. Mesele: Eğer birisi yıllık geliriyle bir araç alırsa ve humus yılı gelinceye kadar ondan faydalanmazsa bu durumda humus ödeyeceği güne, onun da humusunu eklemelidir. Fakat eğer humusu verilmiş veya üzerine humus vacip olmayan – mihriye ve miras gibi – bir mal ile bir araç alacak olursa; bir süre sonra da onun değeri yükselirse, bu meselenin üç şekli vardır:

1- Eğer onu ticaret yapmak ve piyasadaki fiyatı yükseldiğinde satmak için saklıyorsa; satmamış olsa dahi artan fiyatın humusu vaciptir.

2- Eğer onu miras veya benzeri bir yoldan elde etmişse ve ticaret yapmak için saklamıyorsa; bu durumda onu daha yüksek bir fiyata satsa bile humusu vacip değildir.

3- Eğer onu saklamak için – ticaret için değil – alışveriş gibi bir muamele yoluyla elde etmişse; bu durumda satılmadığı sürece ondaki fiyat artışına humus yoktur. Ne zamanki satın alındığı fiyattan daha yüksek bir değerinde satılırsa ondaki fiyat artışı yıllık gelirden sayılır. Dolayısıyla humus yılının başına kadar yıllık giderlerde kullanılmazsa humusunu ödemelidir.

157. Mesele: Bazı mükellefler humus konusunda gevşek davranmakta ve yıllarca humuslarını hesap etmemektedir. Sonra da doğru yola dönmekte ve hatalarını düzeltmek istemektedirler. Bu tür durumlarda onlar mal varlıklarının listesini çıkararak şer’i hâkim veya onun vekiline müracaat ederek hesaplarını yaptırmalıdır. Böylece şüpheli bir durum hakkında veya humuslarını taksitlendirme konusunda şer’i hâkim veya onun vekili ile uzlaşma yapabilirler.

158. Mesele: Eğer bir mala humus gelmişse mükellef, o malın beşte birini veya değerinin karşılığını nakit para olarak ödemek arasında tercih yapabilir.

159. Mesele: Üzerine humus gelmiş ve üzerinden yıl geçmiş olan bir malın humusu verilmedikçe sahibinin onu kullanma hakkı yoktur. Fakat taklit merciine veya onun vekiline müracaat ederek o malı elden çevirmek suretiyle humusunu malikinin zimmetine geçirerek kullanımını caiz hale getirebilir.

160. Mesele: Eğer birinin malına humus gelmişse, humusunu ayırıp kenara koymakla bu vacibi yerine getirmiş olmaz; bilakis taklit merciine veya onun vekiline müracaat etmelidir.

161. Mesele: Humusun vacip olması için malikin baliğ veya akil olması gerekmez. Aksine buluğa ermemiş bir çocuğun veya deli bir insanın malına da humus gelebilir ve bunların velisi, mallarına gelmiş olan humusu onlardan taraf ödemekle mükelleftir. Şayet velileri ödemezse çocuğun buluğa erdiğinde ve deli kimsenin de akli dengesi yerine geldiğinde humuslarını ödemeleri vacip olur.

162. Mesele: Humus iki bölüme ayrılır:

Onun yarısı İmam-ı Zaman’ın (Allah zuhurunu acil eylesin) hissesi (**sehm-i imam**) olup o hazretin rızasının kesin olarak bilindiği yerde kullanılmalıdır. Yaşadığımız şu zamanda, **sehm-i imami** en bilgili taklit merciine ödemek veya onun iznin verdiği yerde kullanmak gerekir.

Diğer yarısı ise “**sehm-i sadat**”tır. Yani Haşim soyundan gelen ve dini vaciplerini yerine getiren imanlı fakir seyyitlerin hissesidir. Bu hisse fakir ve mümin olan yetim seyyitlere de verilebilir. Fakat fakir olmayan seyyitler “**sehm-i sadat**” hissesini alamazlar.

163. Mesele: Mükellefin humusu, nafakalarını vermekle yükümlü olduğu kimselere vermesi caiz değildir. Mesela babasına veya karısına ya da evladına humus vermesi caiz değildir. Aynı şekilde humusu, haram yolda kullanacak olan birine vermek de caiz değildir. İhtiyatı vacip

olarak onu şarap içen, namaz kılmayan veya açık şekilde günah işleyen kimselere vermemelidir.

Emri Maruf ve Nehyi Münker Hükümleri

En önemli dini vaciplerden biri de emri maruf (iyiliği emretmek) ve nehyi münker (kötülükten men etmek)dir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”** (Ali İmran 104)

Yüce Peygamberimizden (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: **“Ümmetim iyiliği emredip kötülükten menettikleri ve iyilik üzere yardımlaşmaları sürece hep hayır üzere olacaktır. Ne zamanki bunu yapmazlarsa onların bereketleri kalkar; bir kısmı diğer bir kısmı üzerine musallat olur da onlara ne yeryüzünde ne de gökyüzünde hiçbir yardımcı bulunmaz.”**

Emirulmuminin İmam Ali'den (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: **“İyiliği emredip kötülükten menetmeyi sakın bırakmayın ki kötüleriniz size musallat olur, sonra dua edersiniz ama duanız kabul edilmez.”**

164. Mesele: Emri maruf ve nehyi münkerin aşamaları vardır:

Birinci aşama: Yapacağı bir hareketle kendisinin kalben iyiliğin terk edilmesi veya kötülüğün işlenmesinden rahatsız olduğunu göstermelidir.

İkinci aşama: Dille ve söylemlerle iyiliği emredip kötülükten menetmelidir; bu nasihat ve irşatla olabileceği gibi farklı bir yöntemle de olabilir.

Üçüncü aşama: İyiliğe yöneltmek veya kötülüğü terk ettirmek için fiili şekilde harekete geçmek; kulak çekmek, dövmek, zindana atmak vb.

Şunu belirtmekte fayda vardır: Bu aşamaların her birinin şiddet ve zayıflık cihetinden çeşitli dereceleri vardır. Mükellef öncelikle birinci ve ikinci aşamadan başlamalıdır; elbette öncelikle eziyeti az ama etkisi çok olan yöntemi kullanmalı, sonra şiddeti fazla olan dereceye geçmelidir.

Birinci ve ikinci aşama etkili olmazsa sıra üçüncü aşamaya gelir. İyiliği terk eden veya kötülüğü işleyen birine fiziki müdahalede bulunabilmek için şer'i hâkimden izin alınmalıdır. Burada da eziyeti en az olan yöntemle başlamalıdır; eğer bu etkili olmazsa daha şiddetli olan yönetime sıra gelir. Elbette bu şiddet yaralama ve kırmaya yol açmamalıdır.

165. Mesele: Emri maruf ve nehyi münker, aşağıdaki şartların bulunması halinde vacip olur:

1- İyiliği emreden ve kötülükten meneden kişinin, maruf ve münkeri (iyi ve kötüyü) tanınması gerekir.

2- Emir ve nehyde bulunmasının, hata işleyen kişi üzerinde etki edeceği ihtimalini taşımaktadır. Eğer karşı tarafın kendisinin emir ve nehyine asla aldırış etmeyeceğini biliyorsa ikinci ve üçüncü aşama vacip olmaz. İhtiyatı vacip olarak sadece birinci aşamayla yetinmelidir. Yani onun kötü işinden ve iyiliği terk edişinden duyduğu rahatsızlığı, onda etki etmeyeceğini bildiği halde göstermelidir. Bu, Peygamberimizin (s.a.a) emrine uymanın bir gereğidir. İmam Ali (a.s) o hazretten şöyle nakletmiştir: **“Resulullah (s.a.a) bize, günah ehline karşı asık suratlı şekilde davranmamızı emretti.”**

3- Hata yapan kişi, haram işi veya vacibi terk etmeyi sürdürme kastı taşımaktadır. Eğer birinin – bir kez olsa dahi – haram işleme veya vacibi terk etme niyetinde olduğunu biliyor isek; vacibe aykırı davranışı gerçekleştirmeden önce ona iyiliği emredip kötülükten menetmek vaciptir.

4- Hata işleyen kişi, işlediği haram veya terk ettiği vacip konusunda mazur olmamalıdır.

5- İyiliği emreden veya kötülükten meneden kişinin, bu vacibi yerine getirmesi halinde kendisinin veya diğer Müslümanların canına veya namusuna veya mallarına ciddi ve kayda değer bir zarar getireceği endişesi olmamalıdır.

İşlerin başında da sonunda da hamd Allah’a mahsustur. Allah’ın salat-u selamı Hz. Muhammed’e ve onun pak Ehlibeytine olsun.

